

LAUREA - AMMATTIKORKEAKOULU

Lastensuojelun HyvinvointiTV®:n
toimijoiden kokemuksia pilotointijaksosta

Leena Jonkari

2009 Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea-Otaniemi

Lastensuojelun HyvinvointiTV®:n toimijoiden kokemuksia pilotointijaksosta

Leena Jonkari
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2009

Leena Jonkari

Lastensuojelun HyvinvointiTV:n toimijoiden kokemuksia pilotointijaksosta

Vuosi 2008 Sivumäärä 46

Lastensuojeluperheiden palveluja tukemaan tarvitaan uusia toimintoja, jotta kasvavat asiakasmäärät pystytään paremmin hoitamaan. Hyvinvointi teknologian puolelta uskotaan löytyvän erillaisia teknisiä ratkaisuja tähän tarkoitukseen. Hyvinvointiteknologian tuominen sosiaali- ja terveysalalle on melko uusi asia ja kehittämistyötä tehdään monissa hankkeissa, joissa pyritään luomaan uusia innovaatioita. Yksi tällainen innovaatio on HyvinvointiTV, joka on jo pitkään ollut vanhustyössä henkilökunnan tukena.

Opinnäytetyöni on osa Laurean Otaniemen lastensuojelun HyvinvointiTV–hanketta, jonka kokonaistavoitteena on vähentää huostaanottoja ja tukea lastensuojelun avohuollossa olevia perheitä sekä kehittää hyvinvointiteknologiaa välineeksi lastensuojelun palveluihin.

Opinnäytetyön tarkoitus on löytää vastauksia kysymykseen, mitkä pilotointi–jakson ohjelman sisällöt ja teemat ovat sellaisia, että perheet löytävät niistä toimijoiden subjektiivisen kokemuksen mukaan omaan arkeensa tukea. Toiseksi pohdin, onko jokin teemoista toimivampi kuin toinen. Ohjelmien teemoina olivat arjen hallinta, varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen toiminnallisilla menetelmillä ja asiantuntijan vastaanotto. Kolmanneksi opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää toimijoiden kokemuksia HyvinvointiTV:n käytettävyydestä lastensuojeluperheiden kanssa työskentelyssä.

Tutkimusaineisto kerättiin ohjelman toteutusryhmässä mukana olleiden (N=10) sosionomiopiskelijoiden, hanketyöntekijän sekä ohjelmia ohjaavien opettajien teemahaastattelulla, sähköpostihaastattelulla ja ohjelmien jälkeen täytettävillä reflektiokaavakkeilla.

Tutkimustulosten mukaan Lastensuojelun HyvinvointiTV:n toiminnallisia elementtejä sisältävät ohjelmat soveltuivat hyvin työskentelyyn HyvinvointiTV:ssä. Arjen hallintaan keskittyvät keskustelut sisältävät ohjelmat olivat haasteellisia laitteen teknisten seikkojen vuoksi. Asiantuntijan vastaanotto toimi hyvin, koska ohjelmassa oli silloin kerrallaan vain yksi perhe. Toimijat kokivat, että kaikki ohjelmien teemat olivat tukeneet perhettä ja ohjelma oli auttanut perhettä esimerkiksi lisäämällä tietoa lasten kasvatukseen liittyvissä asioissa. Toimijat kokivat, että arjen hallinta ja asiantuntijan vastaanotto ohjelmat antoivat perheiden äideille areenan huojentaa mieltä ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen toiminnallisilla menetelmillä ohjelman toiminnallisten harjoitusten kautta he saivat mahdollisuuden vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Toimijoiden käsityksen mukaan HyvinvointiTV:llä on käyttöä lastensuojelun perhetyössä tulevaisuudessa.

Asiasanat: lastensuojelun perhetyö, vanhemmuuden tukeminen, hyvinvointiteknologia.

Leena Jonkari

Experiences of a Caring TV pilot episode aimed at child protection families

Year 2008

Pages 46

New, active services are needed to support child protection families. Welfare technology seems to be offering technical solutions for dealing with the growing numbers of child protection families. Introducing welfare technology to social and health care is quite new and it produces innovations. One of these innovations is Caring TV which has already been used to support employees working with the elderly.

I made my thesis in connection with child protection Caring TV pilot episode. The thesis is one part of Laurea Otaniemi Caring TV project to decrease taking children to care and to support child protection families in community care and develop services in child protection using welfare technology.

I wanted to find out what kind of programme content and themes were functional and valid in families' everyday life. Were some themes better to broadcast through Caring TV than others? The themes are: how to cope in everyday life, how support early reciprocity through functional methods and an expert's counselling session. One of the aims was also to find out how the participants experienced Caring TV when working with child support families.

The data was collected from participating (N=10) Bachelor of social service students, a project worker and teacher tutors by theme interviews and e-mail interviews. A reflection form was filled in after the programme.

According to the findings programmes including functional elements and action worked well in Caring TV. Discussions on how to cope in everyday life were the most challenging because of technical issues. An expert in Caring TV worked very well because it involved only one family at a counselling session. The participants experienced that all the themes had supported families and had helped them for example in parenting. The participants experienced that advice on how to cope in everyday life and counselling expert gave a chance to develop reciprocity between a mother and a child. Caring TV was seen as an opportunity and an equipment for family work in child protection in the future.

Key words: family social work, supporting parenthood, welfare technology

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Lastensuojelun HyvinvointiTV pilotointi	7
	2.1 Pilotointi-jakson taustaa	7
	2.2 Pilotointi-jakson ohjelmasisällöt	8
3	Lastensuojelun avohuollon perhetyö	9
	3.1 Lastensuojelulain määritelmä perheen tukemisesta avohuollon tukitoimena	10
	3.2 Perhetyö	11
4	Vanhemmuuden tukeminen arjen hallinnan lisääjänä.....	12
	4.1 Vanhemmuuden rooli	12
	4.2 Arjen hallinta	12
	4.3 Tukea toiminnallisista ja keskusteluun perustuvista työmenetelmistä.....	13
	4.4 Tukea lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen kehittymiseen.....	15
	4.5 Vertaisryhmätoiminta vanhemmuuden tukena.....	16
5	Hyvinvointiteknologia	16
	5.1 Hyvinvointiteknologian käyttö sosiaali- ja terveysalalla	16
	5.2 HyvinvointiTV	17
6	Opinnäytetyön tarkoitus ja toteutus	18
	6.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen kohdejoukko.....	18
	6.2 Aineiston hankinta	19
	6.3 Aineiston analyysi	20
7	Tuloksia	22
	7.1 Yleistä tuloksista	22
	7.2 Ohjelmasisällöt	22
	7.3 HTV:n käyttö työskentelyn välineenä lastensuojelun avoperhetyössä.....	23
	7.4 Kehittämisehdotuksia.....	26
8	Pohdintaa.....	27
9	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	29
	Lähteet	31
	Liitteet.....	34
	Liite 1 Ohjelmat.....	34
	Liite 2 Reflektiokaavake	36
	Liite 3 Opettajien haastattelukysymykset.....	38
	Liite 4 Ryhmähaastattelukysymykset.....	39
	Liite 5 Luokat	40

1 Johdanto

Yhteiskunnan murros on vaikuttanut perheiden elämään. Työelämä on vaativaa ja kiireistä. Arjen pyörittäminen ja sen yhteensovittaminen työn kanssa voi olla varsinkin lapsiperheille haasteellista. Perheiden pahoinvointi näkyy esimerkiksi lastensuojelutoimenpiteiden lisääntymisenä. 2000-luvulla lastensuojelun asiakasmäärä on kaksinkertaistunut, mutta työntekijämäärät eivät ole kasvaneet samassa suhteessa.

Kirsi Kaikko (2007) kuvaa avoperhetyön kuntoutumista tukevia elementtejä koskevassa tutkimuksessaan, kuinka perheiden tilanne tänä päivänä on muuttunut huonompaan suuntaan ja miksi tarvitaan uudenlaisia palveluita lastensuojelutyöhön. Hyvinvointivaltion rakentaminen tapahtui 70- ja 80-luvuilla, jolloin julkinen palveluverkosto oli tullut korvaamaan muuttoliikkeen myötä kadonnutta sukulaisverkostoa. 80-luvun jälkeen alkoi laskusuhdanne ja samalla, kun kuntien taloudellinen tilanne heikkeni, myös perheissä vaikeudet ja huolet kasvoivat. Palveluissa alkoi näkyä hoitamattomuutta.

1990-luvulla taloudellisen taantuman seurauksena yhteiskunnan toimintojen leikkaukset koskivat myös lasten palveluita henkilökunnan määrän vähennyksinä, avoimien virkojen täyttämättä jättämisinä ja lomautusten käytettämisinä säästökeinoina. Palveluita tuotettiin edelleen, mutta ne tehtiin vähemmällä työntekijämäärällä. Kehitys johti yhteiskunnassa siihen, että lasten ja nuorten palvelut paitsi vähenivät, myös muuttuivat laadullisesti heikompaan suuntaan. (Bardy ym. 2001, 90 - 100.) Palveluiden heikkeneminen osaltaan vaikuttaa, että lastensuojelun avohuollon asiakkaina olevat perheet ovat lisääntyneet 1990-luvun jälkeen. Myös asiakkuudet ovat kestoaltaan pitkäaikaisia. Lastensuojelutoimenpiteistä eniten ovat lisääntyneet avohuollon tukitoimet. Vuonna 1998 oli avohuollon asiakkaina alle 18-vuotiaita 36 255 henkeä ja vuonna 2006 alle 18-vuotiaiden määrä oli 54 604 henkeä. (Stakes 2007, 4.)

Lasten suojelemiseksi tarvitaan laajempia yhteiskunnallisia toimia lastensuojelutoimenpiteiden rinnalle. Perheiden tilanteita pitää helpottaa taloudellisia vaikeuksia vähentämällä sekä tukemalla vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Lastensuojelulain peruslähtökohtana on, että lapsen kasvatuksesta vastaavat hänen vanhempansa. Yhteiskunnan vastuulla on turvata lapsille hyvät kasvuolosuhteet sekä vaikuttaa, että vanhemmat saavat tukea lastensa kasvatukseen esimerkiksi toimivien peruspalveluiden muodossa. (Taskinen 2007, 7 - 8.) ”Lastensuojelun

on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia.” (Lastensuojelulaki 1:25). Tämä tarkoittaa, että kunnissa tarvitaan palveluja ennaltaehkäisevään työhön ja toisaalta tarvitaan riittävän pitkäkestoisia tukitoimia niiden perheiden parissa, jotka jo ovat lastensuojelun asiakkaina. Perheiden arkea voidaan tukea tarjoamalla heille tietoa ja välineitä, jotka parantavat arjen hallintaa ja vaikuttavat myönteisesti vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen kehittymiseen.

Teknologia ja teknologinen kehitys lisääntyvät sosiaali- ja terveysalalla ja teknologia on tullut ihmisen avuksi helpottamaan työn tekemistä. Suomessa on tällä hetkellä meneillään useita hyvinvointiteknologian hyötyjä kartoittavia ja käyttöön liittyviä hankkeita, joista saatava tieto ja kokemus ovat tärkeitä. Minkälaiset vaikutukset niillä on ja onko vaikutukset pysyviä sosiaali- ja terveysalan työ käytäntöjen vakiintumiseen tullaan näkemään vasta tulevaisuudessa. (Suhonen & Siikanen 2007, 18.)

Opinnäytetyöni toimintaympäristö on HyvinvointiTV, joka on yksi tällainen teknologisen kehityksen tuote. HyvinvointiTV on Laurea-ammattikorkeakoulun, Videra Oy:n ja Espoon kaupungin yhteisen tutkimus- ja kehitystyön tulos. Sen avulla tuotetaan hyvinvointipalvelua teknologiatuotteiden välityksellä. Välineenä toimii asiakkaan oma televisio, jonka yhteyteen liitetään helppokäyttöinen kosketusnäyttö ja pieni kamera. Kanavana toimii kaksisuuntainen laajakaistayhteys. Sen välityksellä voidaan olla reaaliaikaisesti yhteydessä ohjelman toteuttajiin ja mahdollisiin muihin osallistujiin.

Opinnäytetyön tarkoitus on kuvata HyvinvointiTV toimijoiden kokemuksia laitteen käytöstä lastensuojelun avohuollossa olevien perheiden parissa työskentelemisessä. HyvinvointiTV:n käytöstä on jo pitkä kokemus ikääntyneiden ihmisten parissa. Hiltunen toteaa (2007, 65 - 68) kuinka Hyvinvointiteknologiaa käytetään ikäihmisten ja vammaisten palveluissa, mutta mielenterveysasiakkaiden tai vaikkapa lastensuojeluasiakkaiden parissa se on vähemmän käytössä. Hiltunen olettaa erilaisten teknologioiden kehityksen olevan tulevaisuudessa niin nopeaa, että asiakasryhmiä, joille uusia teknologioita kohdennetaan, joudutaan miettimään tarkoin ja suorittamaan vaikeitakin valintoja.

2 Lastensuojelun HyvinvointiTV pilotointi

2.1 Pilotointi-jakson taustaa

Opinnäytetyö sijoittuu Laurea Otaniemen HyvinvointiTV:n lastensuojeluperheille kohdennettuun pilotti-jaksoon, joka on osa Lastensuojelun HyvinvointiTV:n laajempaa vuonna 2009 alkavaa tutkimushanketta. ”Hankkeessa suunnitellaan, tuotetaan ja arvioidaan lastensuojelun avohuollon palveluja hyvinvointiteknologiaa hyödyntämällä lastensuojelupalveluinnovaatioi-

den kehittämiseksi. Hankkeen osatavoitteet ovat kehittää ja tuottaa uusi ohjaus- ja neuvon-
tapalvelukonsepti lastensuojelun avohuoltoon, tuottaa ja testata perheiden ja nuorten osallis-
tumista tukevia palveluja ja arjessa selviytymistä sekä suunnitella, tuottaa ja arvioida inter-
aktiivista sisällön tuotantoa lastensuojelun avohuollossa HyvinvointiTV:n avulla. Tarkoitus on
kehittää klinikkatyypinen sekä virtuaalinen että toiminnallinen ympäristö palvelujen tuotta-
miseksi ja testaamiseksi”. (Lastensuojelun ideointi 2007.) Hanke toteutetaan Laurea Otanie-
men ja Espoon kaupungin avohuollon palvelujen kehittämishankkeena. Hankkeen yhteistyöta-
hot Laurea Otaniemen kanssa ovat Espoon kaupungin perhe- ja sosiaalipalvelut, Matinkylä-
Olari-Tapiolan aluekeskus. Kehittämysympäristö on Laurean Otaniemen toimipisteessä sijait-
seva Well Life Center, missä sijaitsevat kaksi ohjelmien lähetykseskusta. Teknisestä osaami-
sesta vastaa Videra Oy.

Lastensuojelun HyvinvointiTV pilotointi-jakso oli 3.3.2008 - 30.6.2008. Vuoden 2008 alussa
Laurean opiskelijat keräsivät ohjelman sisällön tuottamiseen liittyvää aineistoa; ylemmän
AMK-linjan opiskelijat haastattelivat lastensuojelun asiantuntijoita ja keräsivät tietoa, minkä-
laista virtuaalipalveluin tuotettua sosiaalista tukea tälle asiakasryhmälle tarvitaan. Sosionomi
AMK opiskelijat haastattelivat mukaan valittuja asiakasperheitä ja selvittivät minkälaisia si-
sältöjä asiantuntijat ja perheet pitävät tarpeellisina.

Pilottihankkeen lähtökohtana on Laurea - ammattikorkeakoulujen kehittämispohjainen oppi-
minen eli Learning by Developing, jossa oppimisprosessi on muotoiltu uusia innovaatioita luo-
vaksi tutkimus- ja kehittämisprosessiksi. Mallissa hyödynnetään verkostoja ja opiskelijoiden
osaaminen tapahtuu asiantuntija yhteisöissä. Osaaminen parhaimmillaan jalostuu uudeksi
palvelu innovaatioksi työelämän puolelle. (Laurea Fakta 2007.) Lastensuojelun HyvinvointiTV
pilottihankkeessa tätä asiantuntijayhteisöä edusti projektityöntekijä, joka oli työskennellyt
pilottihankkeessa mukana olevien perheiden kanssa eräässä perhetukikeskuksessa.

2.2 Pilotointi-jakson ohjelmasisällöt

Ohjelmia oli kolme kertaa viikossa maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin. Perheiltä oli
kysytty toiveita lähetyksajoista ja sen perusteella valittiin lähetyksajaksi kello 10.15 - 10.45.
Myös ohjelmasisällöt rakennettiin mukana olevien perheiden toiveiden mukaan. Perheet toi-
voivat vauvajumppaa, virikkeitä lapsille, vauvan kehitykseen liittyvää tietoa, tukea vauvan ja
vanhemman väliseen vuorovaikutukseen, unikoulu opetusta, tietoa lapsen kasvatukseen ja
hoitoon liittyvissä asioissa, ohjeita ja neuvoja perhe-elämään liittyvissä kysymyksissä, tietoa
ensiapuun liittyvissä asioissa. (Hankeraportti 2008.) Ohjelmissa käytettiin puheeseen ja kuun-
telemiseen perustuvia työmenetelmiä ja toiminnallisia menetelmiä.

Opiskelijat tuottivat kaksi hankeraporttia, joiden perusteella ohjelmantoteutusryhmämme alkoi hankkeen vetäjän ja opettajien kanssa työstämään ohjelmansisältöjä. Ohjelmien sisältöjen teemoiksi valittiin arjen hallinta, varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen ja asiantuntijan henkilökohtainen vastaanotto. Arjen hallinta oli keskiviikon ohjelmien teema. Ohjelmat olivat informatiivisia eli opiskelijat pitivät ensin alustuksia perheiden arkeen liittyvistä aiheista, kuten vanhemmuudesta, ruokailusta ja lapsen kehityksestä. Alustuksen jälkeen oli tarkoitus keskustella ja vaihtaa ajatuksia omista kokemuksista yhdessä muiden osallistujien kanssa. Perjantain ohjelmien teema oli varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen. Tässä toiminnallisessa ohjelmaosuudessa oli perheiden toivomia aiheita kuten laululeikkiharjoituksia ja äiti-vauva jumppa tuokioita, joilla haluttiin vahvistaa lapsen ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen vahvistamista. Mukana olevien perheiden lapset olivat 8 - 18kk ikäisiä. Asiantuntijan henkilökohtainen vastaanotto oli maanantaisin ja silloin perheillä oli mahdollisuus kahdenkeskiseen yhteydenottoon ja keskustelutuokioon hanketyöntekijän kanssa. Jokaiselle perheelle oli varattu oma 30 minuutin vastaanottoaika. Vastaanoton aikana oli mahdollista keskustella aroista ja luottamuksellisuutta vaativista asioista, joista ei halua keskustella, kun muita perheitä tai opiskelijoita oli linjoilla. Hanketyöntekijällä oli entuudestaan työkokemusta perheiden kanssa tehtävästä ohjaus- ja neuvontatyöstä, joten hän pystyi myös käsittelemään opiskelijoiden lähetyksissä esiin tulleita asioita.

Ohjelmien toteukseen osallistui kuusi sosionomi AMK opiskelijaa ja yksi ylempi sosionomi AMK opiskelija. Olin mukana neljässä lähetyksessä, joiden ohjelmansisällöt ja toteutukset teimme parityöskentelynä. Hanketyöntekijä oli mukana lähetyksissä ja toimi taustatukena sekä osallistui tarvittaessa lähetyksen aikana ohjelmaan. Ohjelmasisältöä koskeva suunnitelma kirjattiin lomakepohjalle viikkoa ennen ohjelmaa ja opettajat hyväksyivät sen. Lomakkeessa oli tiedot ohjelman sisällöstä ja mitä lähteitä suunnittelussa on käytetty sekä ohjelmantavoitteet. Siihen oli kirjattu ohjelman rakenne eli mitä tehdään ja missä vaiheessa.

Ohjelmat lähetettiin Laurea Otaniemen tv-studiosta. Ensimmäinen lähetyks pidettiin 14.4.2008 ja viimeinen 16.6.2008. Suunniteltuja ohjelmapäiviä oli yhteensä 30 ja toteutuneita 27. Kahdena kertana kukaan perheistä ei tullut lähetykseen mukaan ja yhden kerran projektityöntekijä kävi puhelinneuvottelun perheen kanssa HyvinvointiTV:n sijasta.

Ohjelmapäivät olivat huhti- ja toukokuussa maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin ja kesäkuussa näiden lisäksi tiistaisin ja torstaisin. Ohjelman teema on taulukossa (Liite 5 Taulukko 1) ilmaistu lyhenteillä. Arjen hallinta on lyhennetty muotoon ARH, varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen on lyhennetty muotoon VT ja asiantuntijan henkilökohtainen vastaanotto on lyhennetty muotoon AS.

3 Lastensuojelun avohuollon perhetyö

3.1 Lastensuojelulain määritelmä perheen tukemisesta avohuollon tukitoimena

Lastensuojeluun liittyvä lainsäädäntö lähtee avohuollon ensisijaisuudesta ja kaikki mikä tapahtuu lasta sijaishuoltoon sijoittamatta, on avohuoltoa. (Kaikko 2004, 6-7.) Lastensuojelulaki määrittelee lastensuojelun: ”Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Sen lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi 2 luvussa tarkoitettua ehkäisevää lastensuojelua.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto”.(Lastensuojelulaki, 1:3 §)

Avohuollon tukitoimiin tulee lastensuojelulain mukaan ryhtyä, jos kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskäytäntöjä ja -mahdollisuuksia. Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. (Lastensuojelulaki 7:34 §)

Sosiaalihuollosta vastaava toimielimen on järjestettävä tarvittaessa lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma huomioon ottaen lastensuojelun avohuollon tukitoimina:

- 1) tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen;
- 2) lapsen taloudellinen ja muu tukeminen koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä;
- 3) tukihenkilö tai -perhe;
- 4) lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja -terapiapalveluja;
- 5) perhetyötä;
- 6) koko perheen 37 §:ssä tarkoitettu sijoitus perhe- tai laitoshuoltoon;
- 7) vertaisryhmätoimintaa;
- 8) loma- ja virkistystoimintaa; sekä
- 9) muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia. (Lastensuojelulaki 6: 36 §.)

3.2 Perhetyö

Ohjelmissa mukana olleet perheet olivat kaikki lastensuojelun avohuollon tukitoimien kohteena ja olleet erään perhetukikeskuksen perhekuntoutuksessa. Kuntouttavan perhetyön tavoitteena on edistää ja tukea lasten ja nuorten kasvua koko perheen osallistuessa siihen. Kuntoutus suunnitellaan perheen tarpeita ja tavoitteita vastaavaksi. (Järvinen ym. 2007, 46.)

Perhe on keskeinen yksikkö sekä suomalaisessa yhteiskunnassa ja se nauttii yhteiskunnan suojaa ja sen autonomiaan voi puuttua vain poikkeustapauksissa. Tämä perhekeskeisyys ja sen tukeminen näkyy selkeästi suomalaisessa perhetyössä. Uusimäen (ks. Reijonen 2005, 17 - 25) mukaan perhetyötä on monentyyppistä. Perhetyö voi olla esimerkiksi kotipalvelua, tehostettua perhetyötä ja avohuollon perhetyötä. Perhetyö on moniammatillista toimintaa, jolla pyritään tukemaan ja edistämään perheiden hyvinvointia. Perhetyön ideologia perustuu perhekeskeisyyteen ja sitä määrittää taustaorganisaation lisäksi työn kohde, muoto ja tehtävä. Sosiaalityön alle sijoittuvana toimintana perhetyö sisältää sekä yleisen sosiaalityön ja toimeentulotuen että lastensuojelun avohuollon ja sijaishuollon tekemän perhetyön. Perhetyön työmenetelmiä ovat esimerkiksi keskustelu, vuorovaikutus, arkiaskareissa avustaminen ja ohjaus ja neuvonta kasvatuskysymyksissä. Lastensuojelun avoperhetyötä tutkinut Kaikko (2007, 63) havaitsi tutkimuksessaan, että perheen arjen tukemisessa asiakkaan kanssa käydyt keskustelut ja konkreettinen apu ovat perheitä tukevia elementtejä. Elämän eri vaiheessa korostuvat erilaiset tarpeet ja ammattilaisen on tärkeä ymmärtää ja huomioida, mihin asioihin tulee keskittyä muutoksen aikaansaamiseksi. Ulkopuolinen tuki ja keskustelu on erityisen tärkeää, kun psyykkiset voimavarat ja elämänhallintaa tukevat ajatukset joutuvat koetukselle.

Perhetyön tarkoitus on selvittää perhekohtaisesti ihmisten arkielämän haastavia tilanteita ja elämän alueilla esiintyviä ongelmia. Yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet siihen, että tarve perhetyölle on kasvanut. Yhteiskunnan muutokset heijastuvat perheiden hyvinvointiin. Perheet voivat joutua tilanteeseen, missä perheen kohtaama yksittäinen ongelma tai kriisi tai niiden kasautuminen vaikeuttavat perheen selviytymistä arjesta. Tukimuidojen, joilla perheitä autetaan, ei tarvitse olla suuria. Jo pienillä toimilla voi olla iso merkitys arjessa jaksamisessa. Koska työn kohteena ovat hyvinkin erilaiset perheet, vaihtelevat avun ja tuen tarpeet ja niiden muodot sekä tavoitteet. Perhetyössä kohdataan sekä hyvinvoivia että kriisiytyneitä perheitä ja tilanne perheissä voi olla myös erilainen perhetyön eri vaiheissa. Perhetyötä voidaan kohdistaa samalle perheelle useita kertoja ja työn kesto ja intensiivisyys määräytyy kulloisenkin tilanteen mukaan. On tärkeää, että työskentelyssä painotetaan, että parempi tulevaisuus on mahdollista, ja työskennellään toiveikkaassa ja rakentavassa ilmapiirissä. Perheen omat voimavarat ja niiden hyödyntäminen on tärkeää, ja työskentelyn päämääränä on perheen selviytyminen arjessa, kyky hakeutua tarvittaessa ajoissa palvelujen piiriin ja perheen hyvinvoinnin lisääntyminen. (Järvinen ym. 2007, 15.)

4 Vanhemmuuden tukeminen arjen hallinnan lisääjänä

4.1 Vanhemmuuden rooli

Monet vanhemmat tuntevat olevansa epävarmoja oman arjen pyörittämisessä ja vanhemmuuden roolissaan. Omaa roolia vanhempana helposti verrataan toistiin vanhempiin. Varsinkin strereotyyppiset käsitykset hyvästä äitiydestä luovat paineita ja aiheuttavat epävarmuutta omassa vanhemmuudessa. Kuvitellaan, että äitiys on joku tietynlainen olotila tai pysyvä rooli. Järvinen ym.(2007, 90 - 91.) toteavat, että vanhemmuus alkaa kun lapsi syntyy ja se jatkaa kehittymistä läpi elämän. Lapsi kasvaa ja kehittyy ja myös vanhemmuudessa on mahdollista kasvaa ja kehittyä. Täydellistä vanhemmuutta ei ole olemassa. Myös käsitys vanhemmuudesta on erilainen vanhemmilla tai vaikkapa perhettä auttavilla ammattilaisilla.

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä Halikon sekä Kaarinan lastenkotien henkilökunta kehitti Suomen Kuntaliiton LASSO-projektin kanssa yhteistyössä Morenon rooliteoriaan pohjautuvan vanhemmuuden arvioinnin työvälineen. Tätä kutsutaan Vanhemmuuden roolikartaksi. Vanhemmuus on roolikartan mukaan erilaista lapsen eri ikäkausina. Alle kouluikäisen lapsen kanssa roolit sijoittuvat ikäkausille 0-2 vuotta ja 2-6 vuotta. Kun lapsi on 0-2 vuotta, on varhaisen vuorovaikutuksen aika. Silloin vanhemman rooli on olla huoltajana. Lapsen elossa säilymisen edellytys on, että aikuinen ruokkii lapsen, huolehtii lapsen puhtaudesta, vaatettamisesta ja sairauden hoitamisesta. Kun lasta hoivataan, antavat huolenpidon rutiinit lapselle säännöllisyyttä ja turvallisuudentunnetta. Vanhemman rooli on myös olla rakkauden antajana. Rakkauden tunnetta vanhempi osoittaa hoitamalla ja pitämällä lasta sylissä. Rakkauden tunne ei synny kaikilla vanhemmilla heti lapsen synnyttyä, vaan tunne vahvistuu vanhemman tutustuessa lapseensa. Vanhemman rooli ihmissuhdeosaajana korostuu lapsen identiteetin kehittämisessä ja identiteetin perusta luodaan vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Kun lapsi on leikki-ikäinen 2-6 -vuotias ja löytää oman tahtonsa, on vanhemman rooli olla rajojen asettajana. Lapsen on mahdollista löytää rajansa perheen arjessa, kun vanhempi toimii johdonmukaisesti rajojen asettajana. Rajat luovat lapselle turvallisuutta ja lapsi voi tuntea olevansa hyväksytty myös turhautumisten hetkillä. Kun lapsi kyselee ja kuulostelee aikuisen suhdetta asioihin, toimii vanhempi ihmissuhdeosaajan roolissa. Lapsen on tällöin mahdollista muodostaa käsityksensä ympäristöstään ja maailmasta ja havainnoimalla miten hänelle läheiset aikuiset suhtautuvat häneen ja toisiin ihmisiin. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999. 10 - 11, 22 - 23.)

4.2 Arjen hallinta

Epäselvien roolien lisäksi uusina sosiaalisina ongelmina pidetään kiirettä ja ajanpuutetta, joka koettelee erityisesti lapsiperheitä. Perheen elämä sijoittuu oman kodin seinien ulkopuolelle

yhä enemmän niin lasten monien harrastusten kuin aikuisten oman uran rakentamiseen käytetyn ajan suhteen. Ajasta on tullut erityisesti eurooppalaisten naisten ajama tasa-arvokysymys, sillä arjen ajan hallinta kietoutuu läheisesti työn ja muun elämän yhteensovittamiseen. (Horelli ja Wallin toim. 2006, 10).

Horelli ym (2006, 20 - 27) on määritellyt termin arjen hallinta tarkoittavan erilaisten toimintojen organisointia, työssäkäyntiä, lastenhoitoa, palvelujen käyttöä ja subjektiivista kokemusta, millaisesta hallinnan tunteesta on kysymys ihmisen omassa arjessa. Arki liittyy ihmisen itsestään selvänä pidettyyn subjektiiviseen kokemukseen jokapäiväisestä elämästä ja termiä arjen hallinta on vaikea määritellä. Pienten lasten arjen hallintaan vaikuttaa monet tekijät; vanhemman asenne arjen hallintaan suhtautumisessa, organisointikyky, vanhempien keskinäinen työnjako, lasten ja kodin hoito, työhön ja harrastuksiin kulkemisen toimivuus, palveluiden helppo saatavuus sekä asunnon laatu ja sijainti.

Paavola & Wallin (ks. Horelli & Wallin toim. 2006, 79) toteavat, että vanhemmat tarvitsevat tänä päivänä yhä enemmän apua ja tukea lasten kasvatukseen ja oman parisuhteensa toimivuuden ylläpitoon. Lapsilla ilmenee enemmän psykososiaalisia ongelmia ja lastensuojelun tarve on kasvanut, koska vanhemmat eivät kykene huolehtimaan lapsistaan oman päihdeongelmansa tai mielenterveydellisten ongelmien vuoksi. Lapsen hyvinvointi riippuu paljolti hänestä huolehtivien aikuisten hyvinvoinnista ja huolehtimiseen ei ole voimia kun vanhemman oma fyysinen ja psyykinen kunto on huono.

Arjen hallinnan avuksi on kehitetty erilaisia menetelmiä ja apuvälineitä, missä perhe pystyy paremmin hahmottamaan omia ajankäyttöä ja vaikuttamaan arjen sujumiseen. Esimerkiksi Viikko-ohjelmassa perhe suunnittelee viikon etukäteen kirjaamalla kaikki tapahtumat paperille tai tauluun. Toisessa menetelmässä, nimeltään Vuorokausikello, käydään lapsen vuorokausirytmisiä läpi ja voidaan nähdä miten arjessa rytmittyvät syöminen ja nukkuminen. Kun perhe kirjaa päivän tapahtumia kellotauluun, on helpompi havainnoida, mihin asioihin päivässä aikaa käytetään ja kuinka paljon. (HyvinvointiTV ohjelmien toteutus 2008, 5.)

4.3 Tukea toiminnallisista ja keskusteluun perustuvista työmenetelmistä

Kodin arjen hallintaa ja vanhempien toimintakykyä voidaan perheiden kanssa tehtävässä työssä tukea monella tavalla. Tukemista voidaan tehdä keskusteluun perustuvilla työmenetelmillä, esimerkiksi ohjaamalla ja neuvomalla vanhemmat löytämään säännöllinen vuorokausirythmi. Vanhempia voidaan neuvoa ja opastaa rahan käyttöön liittyvissä asioissa. Heitä voidaan myös avustaa elämäntilanteisiin liittyvissä tehtävissä, kuten erilaisten hakemusten ja lomakkeiden täyttämässä avustaminen. Lasten hyvinvoinnissa oleellista on arjen turvallisuus, säännöllinen vuorokausirythmi ja huolenpidon toistuvat toimet. Arjen hallinta on merkittävä osa perheen elämän hallintaa ja perheen hyvinvointi voi vaarantua äkillisten omaa elämää

koskettavien tapahtumien, kuten perheenjäsenen kuoleman tai avioeron seurauksena ja horjuttaa tuttuja ja turvallisia rutiineja. (Järvinen ym. 2007, 84 - 86.)

Järvisen ym. (2007, 145 - 146) mukaan toiminnalliset menetelmät perhetyössä ovat sellaisia, joissa keskustelun lisäksi on toimintaa mukana ja asiakkaat voivat toteuttaa niitä puolia itsensä, jotka keskustelussa jäisivät taka-alalle. Menetelmän tarkoituksena on käynnistää asiakkaassa hänen toivomia muutokseen tähtääviä prosesseja. Ohjaajan rooli on tärkeä. Ohjaajan on tärkeä tietää mitä toiminnallista menetelmää hän käyttää ohjaustyössä ja että hän hallitsee menetelmän käytön. Vilenin ym. (2002, 218 - 223) mukaan toiminnalliset menetelmät ovat tarkoituksenmukaisia vuorovaikutuksen välineitä ja voivat auttaa ihmistä ilmaisemaan itseään toisella tavalla, kuin jos vuorovaikutus perustuu pelkästään puheeseen. Toiminnallisten menetelmien avulla myös työntekijä voi viestittää asiakkaalle eri tavalla kuin puheen avulla. Yhdessä tekeminen ja asioiden yhdessä kokeminen voi olla vaikutuksiltaan tehokkaampaa kuin pelkkä keskustelu. Toiminnallisia menetelmiä ovat esimerkiksi musiikki- tai liikunnalliset tuokiot.

Ohjaus- ja neuvontatyö ovat puheeseen perustuvia työmenetelmiä ja ne eroavat esimerkiksi sukulaisten tai ystävien kanssa käytävistä keskusteluista tavoitteen asettelun ja kuuntelun tavan perusteella. Tiedottaminen, neuvonta ja ohjaus ovat ammatillisia toimintatapoja ja keskustelu rakentuu tavallisesti ohjattavan kysymyksestä ja työntekijän vastauksesta. Tavoitteita ja toiminnan suunnittelua kannattaa suunnitella konkreettisesti etukäteen, vaikka keskustelussa niihin voidaan keskittyä jo luonnostaan. (Onnismaa 2007, 21 - 30.)

Asiantuntijan tehtävä on erilainen tiedotus-, neuvonta- ja ohjaustilanteissa. Tiedottamisessa asiantuntija on tiedon antaja ja asiakas sen vastaanottaja. Neuvonnassa asiakas pyytää ja saa neuvoja asiantuntijalta. Ohjaustilanteessa ohjattava osallistuu aktiivisesti esittämiensä ongelmien ratkaisuun. Työntekijän tarkoitus ohjaustilanteessa on vahvistaa ohjattavan toimintakykyä ja välttää valmiiden ratkaisumallien tarjoaminen. (ks. Onnismaa 2007, 26) Neuvontakeskustelut ovat yleensä lyhyitä ja keskustelun kokoaminen on hyödyllistä keskustelun eri vaiheissa. Työntekijä tuo esille käsityksensä tilanteesta ja tiivistää keskustelun kertomalla mitä on ymmärtänyt. Tämä vahvistaa perheenjäsenen tunnetta kuulluksi tulemisesta. (Järvinen ym. 2007, 140 - 141.)

Kuulluksi tuleminen ja ajatusten yhdessä jakaminen tukee ihmistä sekä auttaa häntä selvittämään arkisia ongelmia. Vuorovaikutus on ajatusten ja tunteiden vaihtamista, yhdessä tekemistä ja olemista. Luottamuksellisen suhteen rakentuminen työntekijään edellyttää että asiakas tuntee saavansa kunnioitusta myös sen jälkeen kun on kertonut elämäänsä liittyviä asioita työntekijälle. (Vilen ym. 2002, 22 - 49) Täydellistä yhteistä ymmärrystä vuorovaikutuksessa on kuitenkin vaikea saavuttaa, sillä jokainen osapuoli tulkitsee asioita oman henkilöhistorian, kokemusten ja kulloistenkin tilanteiden mukaan. (Järvinen ym. 2007, 144).

4.4 Tukea lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen kehittymiseen

”Vuorovaikutus on jatkuva ja tilannesidonnainen tulkintaprosessi, jonka aikana viestitään tärkeitä asioita muille, vaikutetaan heihin, luodaan yhteyttä toisiin ja saadaan palautetta omasta toiminnasta”. Ihmisen vuorovaikutustaidot ovat suoraan yhteydessä siihen, miten hän selviää erilaisista vuorovaikutustilanteista. Ihminen tarvitsee sekä tunnetaitoja että sosiaalisista osaamista selviytyäkseen erilaisista vuorovaikutustilanteista. Tärkeä taito on tietää millaisissa tilanteissa iloita, pelätä tai olla vihainen. (Järvinen ym. 2007, 103 - 104.)

Varhaisessa vuorovaikutuksessa on kyse vanhempi-lapsi parin yhteensopivuudesta sekä vuorovaikutuksen vastavuoroisuudesta ja samantahtisuudesta. Kiintymyssuhde on vauvan ja vanhemman välinen erityinen tunneside, joka alkaa kehittyä vauvalle varhaisten kokemusten pohjalta äidin antaessa hoivaa hänelle. Lapsi kiinnittyy vanhempaan turvallisesti, kun hoito on oikea-aikaista ja ennustettavaa. (Järvinen ym. 2007, 109 - 110.)

Kiintymyssuhde ei kehity aina parhaalla mahdollisella tavalla. Sitä saattaa häiritä, hidastaa ja jopa estää erilaisiin tilanteisiin liittyvät tekijät. Kiintymyssuhteen kehittymiseen voi vaikuttaa mm. vanhempien harjaantumattomuus tunnistaa vauvansa viestejä. Esimerkiksi vanhemman väsymys, mielenterveyden ongelmat tai päihteiden käyttö voivat estää lapsen tarpeiden tunnistamista ja niihin vastaamista, jolloin perhe tarvitsee ulkopuolista apua. (Korhonen & Sukula 2004.)

Yksi menetelmä, jolla lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta voidaan parantaa, on Theraplay. ”Theraplay-terapia on vuorovaikutuksellinen, leikkisä lyhytterapia jonka avulla pyritään vahvistamaan lapsen ja tämän hoitajan välistä kiintymyssuhdetta, lapsen tervettä itsetuntoa ja kykyä toimia sosiaalisissa suhteissa. Theraplay-hoidossa pyritään aktiivisesti mallintamaan samanlaista aktiivista ja läheistä vuorovaikutusta, joka syntyy luonnostaan pienen vauvan ja vanhemman välisessä terveessä suhteessa. Tämän suhteen keskeinen sisältö on välittää lapselle kokemus merkityksellisyydestä, arvokkuudesta ja rakastettuna olemisesta. Tähän pyritään siten, että aikuinen jäsentää ja johtaa vahvasti vuorovaikutuksen kulkua lapsen sanattomia viestejä ja aloitteita mahdollisimman paljon hyväksi käyttäen. Kontaktia luodaan fyysisen läheisyyden ja hoivan kautta tarjoten lapselle mielihyvän kokemuksia ja viestittäen kehon merkityksellisyyttä. Terapeutin keskeinen tehtävä on säilyttää jatkuva emotionaalinen yhteys lapseen siten, että lapsi saa uudenlaisen kokemuksen itsestään ymmärrettynä ja hyväksyttynä myös sanattomien viestien tasolla. Yhteys rakennetaan iloisen ja yllätyksellisen leikkisyyden avulla. Oleellista on myös tarjota lapselle kokemuksia onnistumisesta ja omien rajojen ylittämistä ja lapsen tervettä itsetuntoa vahvistetaan riittävällä haasteellisuudella.” (Theraplay-yhdistyksen internetsivut)

4.5 Vertaisryhmätoiminta vanhemmuuden tukena

Vanhemmuutta voidaan tukea myös vertaisryhmätoiminnalla. Silloin kun lähetyksissä on useampi perhe mukana samanaikaisesti, on heillä mahdollista saada ja antaa vertaistukea toisilleen, joko puheen tai yhdessä tekemisen avulla. Ihminen tarvitsee toista ihmistä peilataksaan paremmin omia ajatuksia ja tunteja. Peilaamisen avulla hän kykenee rakentamaan kuvaa itsestään ja luomaan merkityksiä olemiselleen elämässä. Vertaisryhmällä tarkoitetaan esimerkiksi ryhmää, jossa kaikilla on joku yhdistävä tekijä. Vertaisryhmässä ihminen toimii toisten ihmisten kautta ja saa tukea valinnoilleen muilta. Vertaisryhmällä on merkitystä ja ihminen joka on kokenut saman asian voi toimia parhaana tukena toiselle. (Vilen ym. 2002, 42 - 44, 208.)

Vertaistuella tarkoitetaan joko vapaamuotoisesti tai organisoidusti järjestäytynyttä keskinäistä tukea ja apua. Ihmiset, jotka ovat samassa elämäntilanteessa tai heillä on samantyyppisiä kokemuksia jostakin asiasta, toimivat toistensa tukena ja ratkovat elämäänsä liittyviä samantlaisia kysymyksiä ja asioita. Lastensuojelun perhetyön piirissä olevat perheet hyötyvät ryhmätoiminnasta, jossa vanhemmat voivat opetella yhdessä arjen rutiineja ja lasten hoitamista. Se henkilö, joka toimii perheiden lähityöntekijänä, voi toimia vertaisryhmien ohjaajana. Kiinteä yhteistyö perheiden kanssa antaa hänelle mahdollisuuden ohjata perheitä tämän toiminnan piiriin silloin kun perhe mahdollisesti hyötyisi vertaisryhmätoiminnasta. (Järvinen ym. 2007, 166 - 167)

5 Hyvinvointiteknologia

5.1 Hyvinvointiteknologian käyttö sosiaali- ja terveysalalla

Meillä on mielikuva, että tekniikka auttaa meitä arkipäivän toiminnoissa ja toisaalta kuinka se tekee elämästämme välillä myös vaikeaa. Kokemus sähköpostista on tällainen. Ilman sitä emme enää osaisi olla ja toisaalta kun olemme hukkaa sähköpostitulvaan, toivoisimme, ettei sitä kukaan olisi koskaan keksinyt. Teknologian utopiasta ja optimismista kirjoittava Rahkonen toteaa (ks. Lemola 2000, 36 - 37) kuvan tulevaisuuden Suomesta olevan toisaalta yltiöoptimistinen teknologisten saavutusten suhteen ja toisaalta hyvin kriittinen. Hän toteaa teknologisten saavutusten tunkeutuneen arkielämäämme, mutta sen vaikutukset siinä ovat vielä epäselviä.

Sosiaali- ja terveysalalla teknologisista sovelluksista puhutaan hyvinvointiteknologian käsitteellä. Ahtiainen ja Auranne toteavat (ks. Suhonen & Siikanen (toim). 2007, 9 - 11) että hyvinvointiteknologia voidaan sosiaali- ja terveysalalla ymmärtää eri tavoin koska käsite on esiintynyt alalla vasta vähän aikaa. ”Suomessa sosiaali- ja terveydenhuollossa hyvinvointitek-

nologia määritellään tietoteknisiksi ja teknisiksi ratkaisuksi, joilla ylläpidetään tai parannetaan ihmisten elämänlaatua, hyvinvointia tai terveyttä. Hyvinvointiteknologiaksi luetaan myös kodin muutostyöt, esteettömyys, ja monimuotoiset informaatioteknologiaan pohjaavat sovellutukset”. Suhtautuminen voi olla varauksellista, sillä hyvinvointiteknologia sana voi herättää sosiaali- ja terveysalalla työskentelevissä ihmisissä kysymyksiä, voiko pehmeitä ja inhimillisiä arvoja edustavan sanan hyvinvointi ja kovaksi ja kylmäksi mielletyn teknologiasanan yhdistää? Pohdintaa alan ihmisissä herättää kysymyksen: hallitsevatko teknologia ja sen kehittäjä meitä vai voimmeko käyttää sitä niin, että se vastaa parhaiten sosiaali- ja terveysalan ja sen asiakaskunnan tarpeita? Hyvinvointiteknologiasta toivotaan löytyvän apua sosiaali- ja terveydenhuollon jatkuvasti kasvaviin kustannusten lisääntymiseen ja alalla lisääntyvään henkilöstöpuulaan. Myös asiakkaiden itsenäisyyden ja riippumattomuuden säilyttäminen mahdollisimman pitkään nähdään hyvinvointiteknologian avulla olevan mahdollista.

Hiltunen (ks. Suhonen & Siikanen (toim). 2007, 64 - 68) toteaa, että hyvinvointiteknologian tulee lähtökohtaisesti olla väline, jolla tuetaan ihmisten omatoimisuutta, mahdollisuuksia päättää omista asioista, itseilmaisuutta ja aktiivisuutta. Arjen vaikuttavuus on merkittävä perusta kun päätetään palveluiden kohdistamista ja painottamista. Keskeisiksi kysymyksiksi nousevat millä tavoin palvelut auttavat ja pystyvät tukemaan ihmisten selviytymistä jokapäiväisestä elämästä.

Hyvinvointiteknologiaa käytetään ikääntyneiden apuna, mutta yhtä hyvin asiakasryhmä voi olla mikä muu tahansa, jolla fyysinen, psyykinen tai sosiaalinen toimintakyky on alentunut. Ruotsissa toteutettiin Human Technology -projekti asiakkaille joiden sosiaalinen toimintakyky oli alentunut. Projektissa selvitettiin, miten teknologisilla välineillä pystytään vaikuttamaan asiakkaiden ajanhallintaan ja auttamaan heitä selviytymään paremmin päivittäisistä toiminnoista. Asiakasryhmä oli mielenterveyskuntoutujat. Käytetyt laitteet olivat muistuttavia, tukevia ja auttavia laitteita. (Brun 2003, 7 - 9.)

5.2 HyvinvointiTV

HyvinvointiTV on Laurea-ammattikorkeakoulun, Videra Oy:n ja Espoon kaupungin yhteisen tutkimus- ja kehitystyön tulos, jonka avulla tuotetaan hyvinvointipalvelua niitä tarvitseville. Välineenä toimii asiakkaan oma televisio, lisälaitteena kaksisuuntainen laajakaistayhteys, jonka välityksellä voidaan olla reaaliaikaisesti yhteydessä ohjelman toteuttajiin ja mahdollisiin muihin osallistujiin. HyvinvointiTV:n teknologiapalvelun tuottaa Videra OY, jolla on muitakin etätyöskentelyn palveluita ja HyvinvointiTV on yksi heidän tuotteistaan. HyvinvointiTV kuuluu yrityksen Virtual Care palvelukokonaisuuden alle. Palveluissa on hyödynnetty reaaliaikaisia videoneuvottelutekniikkaa ja esimerkiksi virtuaalisen etälääketieteen avulla on mahdollista auttaa potilasta nopeasti ja pitkien etäisyyksien päästä. Videra OY tekee kuntien

kanssa yhteistyötä ja laitteet toimitetaan Leasing-periaatteella kuntien maksaessa kuukausimaksun palvelusta. Palveluihin kuuluvat laitteet, huolto, tekninen tuki ja koulutus laitteen käyttöön. (Videra Virtual Care kotisivut.) Internetin ja puhelimen välityksellä toimivissa etäauttamisen muodoissa vuorovaikutuksesta puuttuu usein näköaistimus, HyvinvointiTV:ssä kaksisuuntaisen laajakaistayhteyden kautta auttaja ja autettava ovat samanaikaisesti yhteydessä toisiinsa. Pilotti-jakson perheiden TV-vastaanottimeen on asennettu laite, jonka tekniikka mahdollistaa näkö ja kuulo aistien käytön vuorovaikutustapahtumassa.

HyvinvointiTV:n käynnistyi Laurean KOTIIN - hankkeessa keväällä 2006 yhteistyössä espoolaisten omaishoitajien kanssa. KOTIIN - hanke kuului InnoELLI Senior -ohjelma 2006-2007 hankkeisiin. Ohjelman avulla kehitettiin yhteistyötä julkisten, yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Uusia, innovatiivisia toimintamalleja kehitettiin ikääntyneiden hyvinvointipalveluiden tuottamiseksi laadultaan ja kustannuksiltaan tehokkaasti. Ohjelmassa oli seitsemän hanketta, joista Laurean KOTIIN - hanke oli yksi. Hankkeen kohderyhmä olivat ikääntyvät ja korkean sairausriskin omaavat kotihoidon asiakkaat. HyvinvointiTV:n avulla pystyttiin jatkamaan vanhusten kotona asumisen kestoa ja heidän riippumattomuutta ja turvallisuuden tunnetta ja lisäämään mahdollisuutta sosiaaliseen kanssakäymiseen. (KOTIIN - hankkeen kotisivut.)

6 Opinnäytetyön tarkoitus ja toteutus

6.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen kohdejoukko

Yksi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun syventävien opintojen osa-alue oli hanketyöskentely. Suoritin ne Lastensuojelun HyvinvointiTV:n pilottihankkeessa ja päätin, että myös opinnäytetyöni tulisi sijoittumaan tähän. Opinnäytetyö on osa Laurea Otaniemen kaksivuotista Hyvinvointi TV hanketta. Hankkeen kokonaistavoitteena on vähentää huostaanottoja ja tukea lastensuojelun avohuollossa olevia perheitä sekä kehittää lastensuojelun palveluita hyvinvointiteknologiaa hyödyntäen. Opinnäytetyö pyrkii löytämään vastauksia, mitkä pilotti-jakson ohjelmansisällöt ja teemat ovat sellaisia että perheet löytävät niistä toimijoiden subjektiivisen kokemuksen mukaan omaan arkeensa tukea ja erottuuko teemat niin, että joku teema toimii paremmin HyvinvointiTV:n välityksellä kuin toinen. Aiheen rajauksessa olen jättänyt asiakasperheiden kokemukset pois, jolloin tässä opinnäytetyössä perheiden kokemaa hyötyä tutkitaan mukana olleiden toimijoiden subjektiivisena kokemuksena. Toimijat ja opinnäytetyön kohderyhmänä oli kymmenen henkilöä. Opinnäytetyön kohdejoukon opiskelijat olivat ohjelmantoteutusryhmässä ja heistä kuusi oli Laurean sosionomi AMK opiskelijoita ja yksi ylemmän AMK linjan sosionomi opiskelija. Mukana oli myös kaksi Laureaan opettajaa ja hankkeen projektityöntekijä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- mitkä ovat toimijoiden näkemykset Lastensuojelun HyvinvointiTV:n pilotti-jakson ohjelmien sisällöistä?
- mitä hyötyä pilotti-jaksossa mukana olevat toimijat olettavat ohjelmista olevan mukana oleville perheille?
- miten pilotti-jaksossa mukana olleet toimijat arvioivat HyvinvointiTV:n soveltuvuutta lastensuojelutyöhön sopivaksi?

6.2 Aineiston hankinta

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla on mahdollista saada kuuluviin toimijoiden näkemys ohjelmasisältöjen onnistumisesta ja saada vastauksia opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Kvalitatiivinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta ja selittämään sen käyttäytymisen ja päätösten syitä. (Heikkinen ym. 2006, 16.) Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä kuvaamaan ilmiötä, tapahtumaa tai toimintaa ja pyrkiä antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Laadullisessa tutkimuksessa on tarkoituksenmukaista, että henkilöt joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai omaavat kokemusta asiasta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87 - 88.)

Kvalitatiivisena aineistonkeruumenetelmänä opinnäytetyössäni toimivat ohjelmien jälkeen täytettävät reflektiokaavakkeet (Liite 2 Reflektiokaavake), opettajien sähköpostihaastattelu (Liite 3 Opettajien haastattelukysymykset) sekä opiskelijoiden ja projektityöntekijän teema-haastattelu. (Liite 4 Ryhmähaastattelukysymykset) Opettajat olivat suunnitelleet reflektiokaavakkeen, johon opiskelijat ohjelman jälkeen kirjaisivat kokemuksia. Ei ollut tarkoituksenmukaista, että opiskelijoilla olisi ollut kaksi kaavaketta täytettävänä ohjelman jälkeen, joten lisäsimme hanketyöntekijän kanssa opettajien kaavakkeeseen kysymyksiä, joilla olisi mahdollista saada toimijoiden kuvauksia ohjelmista. Näitä kysymyksiä olivat reflektiokaavakkeen kohdat 4, 5, 9, 11 ja 12. Reflektiokaavakkeita täytettiin kaikista toteutuneista ohjelmista ja täytettyjä lomakkeita tuli 24 kappaletta. Reflektiolla tarkoitetaan oman toiminnan arviointia suhteessa tavoitteisiin ja muihin tilannetekijöihin (Vilen ym. 2002, 350).

Halusin varmistaa, että saan riittävästi materiaalia ja keräsin aineistoa reflektiokaavakkeiden lisäksi haastattelulla. Hirsjärvi ja Hurme toteavat, että suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa on mahdollista saada vastausten taustalla olevista motiiveista selvää ja ymmärtää paremmin vastauksia. Ryhmähaastattelun etuna on myös, että sillä on mahdollista saada nopeasti ja samanaikaisesti tietoa usealta ihmiseltä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 63.) Haastattelun tein puolistrukturoituna teema-haastatteluna. Teema-haastattelussa pyritään löytämään merki-

tyksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. Etukäteen valitut teemat perustuvat tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn. Teema-haastattelun avoimuus mahdollistaa intuitiivisen ja kokemusperäisten havaintojen sallimisen haastattelutilanteessa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77 - 78.) Haastattelu pidettiin paikassa, johon jokaisen haastatteluun osallistuvan oli helppo maantieteellisen sijaintinsa takia saapua. Haastatteluun osallistuivat ohjelman toteutusryhmästä viisi sosionomi AMK opiskelijaa ja lastensuojelun HyvinvointiTV hankkeen vetäjä. Haastattelu kesti yhden tunnin ja haastateltavat olivat saaneet etukäteen kysymykset, jotka toimivat keskustelun pohjana. Litteroin ryhmähaastattelunauhan ja aineistoa kertyi 18 sivua. Opettajat osallistuivat suunnitelman mukaisesti sähköpostin välityksellä tapahtuvaan haastatteluun. Opettajien kysymykset olivat muuten identtiset ryhmähaastatteluun osallistuvien kanssa, mutta he eivät vastanneet kysymyksiin 4 ja 7, jotka koskivat ohjelman toteuttamista.

Opinnäytetyöni oli osa Laurea Otaniemen HyvinvointiTV toimintatutkimusta. Toimintatutkimus on usein aikarajallinen tutkimus- ja kehittämisprojekti, johon kuuluu syklisyys. ”Yhteen suunnitelmaan perustuvaa kokeilua seuraa kokemusten pohjalta parannettu suunnitelma. Toimintaa hiotaan useiden peräkkäisten suunnittelu- ja kokeilusyklien avulla. Näin muodostuu kokeilujen ja tutkimuksen vuorovaikutuksena etenevä spiraali”. (Heikkinen ym. 2006, 17 - 19, 27.) Olen itse ollut suunnittelemassa ja tuottamassa ohjelmia muiden opinnäytetyöhöni osallistuvien toimijoiden kanssa. Heikkisen ym. (2006, 20)mukaan kun tutkija tarkastelee tutkimustaan kohteesta käsin, vaikuttaa se siihen, miten hän suhtautuu aineistoon ja analysointiin. Toimintatutkijalle oma kokemus on yksi osa aineistoa ja kokemuksia hän voi käyttää muun tutkimusmateriaalin ohella tai niiden sijasta. Tätä vähittäistä ymmärtämisen ja tulkinnan prosessia nimitetään hermeneuttiseksi kehäksi ja toimintatutkimusta pidetään Hermeneuttisena prosessina.

6.3 Aineiston analyysi

Olen valinnut tutkimuksen analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin. ”Sisällönanalyysi on perusmenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sitä voidaan pitää paitsi yksittäisenä metodina, myös väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Sen avulla voidaan siten tehdä monenlaista tutkimusta”. Tutkimuksen analyysi etenee, niin että ensin päätetään mikä aineistossa on kiinnostavaa ja tehdään vahva päätös. Sitten käydään läpi aineisto, erotetaan ja merkitään ne asiat jotka sisältyvät kiinnostukseen ja kaikki muu jätetään pois kyseisestä tutkimuksesta. Seuraavassa vaiheessa kerätään merkityt asiat yhteen ja erikseen muusta aineistosta, luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään aineisto sekä kirjoitetaan yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93 - 94.)

Valitsin kaikista sisällönanalyysin muodoista teoriasidonnaisen analyysitavan. Teoriasidonnaisessa analyysissä on joitain teoreettisia kytkentöjä, jotka ei pohjautu suoraan teoriaan. Teoria voi kuitenkin toimia apuvälineenä analyysin eri vaiheissa. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta aineiston aikaisempi tieto ohjaa analyysiä ja aikaisemman tiedon merkitys on uusia ajatusuria aukova. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98). Teoreettinen kytkentä opinnäytetyösäni on sosiaalityön puheeseen ja toiminnallisuuteen perustuvat menetelmät, jotka edistävät lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta ja parantavat perheiden arjenhallintaa sekä hyvinvointiteknologiaan kuuluvan HyvinvointiTV:n käyttäminen perheiden kanssa työskentelyssä. Vanhemman ja lapsen välistä kiintymyssuhdetta pyrittiin vahvistamaan pilottihankkeen ohjelman toiminnallisilla menetelmillä. Myös mukana olevien perheiden arjenhallintaa pyrittiin helpottamaan ohjelmissa esiteltyjen menetelmien kuten viikko-ohjelman avulla sekä arkeen liittyvillä informaatiota sisältävillä tietoisuuksilla. Yhteydenpito perheisiin tapahtui teknologisen välineen, HyvinvointiTV:n kautta.

Analyysi eteni ensin aineistolähtöisesti, jolloin valitsin analyysiyksiköt aineistosta tutkimuskysymysten mukaisesti. Tuomi & Sarajärven (2002, 101) mukaan sekä aineistolähtöinen että teoriasidonnainen analyysi etenee aina ensin aineistolähtöiseksi ja pääkäsitteiden luomisessa otetaan huomioon aiemmin teoriassa esiintyneet käsitteet, jotka on löydettävissä ilmiöön liittyvistä aiemmista tutkimuksista. Tuomi & Sarajärven mukaan (2002, 101 - 102) tätä vaihetta kutsutaan pelkistämiseksi eli redusoinniksi. Pelkistäminen voi tapahtua siten, että litteroidusta aineistosta etsitään tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja, jotka voidaan esimerkiksi alleviivata erivärisillä kynillä. Alleviivatut ilmaisut voidaan merkitä auki kirjoitetun aineiston sivun reunaan ja kirjoittaa peräkkäin eri konseptille. Pelkistämässä aineistolle kuulumaton materiaali karsitaan pois. Pelkistämässä aineistosta koodatut alkuperäisilmaukset käydään läpi, ja aineistosta haetaan samantyyppisiä ja toisistaan eroavia käsitteitä.

Aloitin analyysin lukemalla reflektiokaavakkeiden ja haastattelujen vastauksia. Lajittelin jokaisen vastaajan vastaukset ja merkitsin vastaajat merkeillä N1 - N11. Reflektiokaavakkeiden vastaukset ovat parityönä tehtyjä, jolloin ei aina ollut mahdollista erotella kumman vastaajan puheesta oli kysymys. Olen tuloksissa alkuperäisilmausten yhteydessä käyttänyt molempien vastaajien merkkejä. Käytin alleviivaustekniikkaa aineiston käsittelyssä ja merkitsin tutkimuskysymykseen viittaavat ilmaisut erivärisillä kynillä. Etsin ilmaisuja, jotka kuvasivat toimijoiden näkemyksiä Lastensuojelun HyvinvointiTV:n pilottihankkeen ohjelmien sisällöistä ja niissä käytetyistä työmenetelmistä sekä heidän näkemyksiä ohjelmien hyödyistä perheille tai kokemuksia HyvinvointiTV:n soveltuvuudesta lastensuojelutyöhön. Näitä näkemyksiä ja kokemuksia eli alkuperäisilmaisuja listasin sitten erilliselle tiedostolle.

Pelkistämisen jälkeen aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään toisten samanlaisten ilmaisujen joukoksi ja yhdistetään luokaksi. Sen jälkeen luokan sisältöä kuvaava käsite nimetään. Tässä

analyysin vaiheessa tutkija päättää tulkintansa mukaan, millä perusteella eri ilmaisut kuuluvat samaan tai eri kategoriaan. Tutkittavan ilmiön ominaisuus, piirre tai käsitys toimii luokitteluyksikkönä ja tässä vaiheessa myös aineisto tiivistyy, koska yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112 - 113.) Valitsin analyysiyksiköksi lauseen, joka kuvasi kokemuksia ja subjektiivisia käsityksiä. Etsin samankaltaisuuksia pelkistetyistä ilmauksista ja yhdistämällä samanlaisia ilmauksia sain alaluokkia. Luokittelussa aineisto tiivistyi ja klusteroinnin myötä sain alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä, jotka edelleen tiivistin ja sain yläluokkia, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiini eli olivat kohdejoukkoni kokemuksia ohjelman sisällöistä ja laitteen käytöstä perheiden kanssa työskentelyssä. Lisäksi sain luokan muu, mikä vastaa kehittämisasioihin Aineiston klusterointia seuraa abstrahointi eli käsitteellistäminen, missä erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä etenemällä alkuperäisistä kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 114.) Johtopäätökset olen esittänyt pohdintaosiossa. Katso liite 5: Alkuperäisilmaukset, pelkistetyt ilmaukset, alaluokat, yläluokat ja yhdistävä luokka.

7 Tuloksia

7.1 Yleistä tuloksista

Opinnäytetyön sisällönanalyysin kautta nousi selkeästi kaksi pääteemaa, jotka ovat tutkimuskysymysten mukaisia: kokemukset ohjelmasisällöistä sekä kokemukset HyvinvointiTV:n käyttöä perheiden kanssa työskentelyssä. Kehittämisehdotukset laitoin luokkaan muu. Olen laittanut mukaan alkuperäisilmauksia tekstiä elävöittämään. Tuomi & Sarajärvi (2006, 22) toteavat, että alkuperäiset ilmaukset muodostavat analyysin lähtökohdan, mutta koska ne myös häivytetään ensimmäiseksi, niiden tehtävä on elävöittää tekstiä enneminkin kuin että alkuperäisilmausten esittämisellä pystytään parantamaan tutkimuksen luotettavuutta. Materiaalia sain riittävästi, eikä kaikkea ollut tarkoituksenmukaista hyödyntää tässä tutkimuksessa.

7.2 Ohjelmasisällöt

Luokittelin toimijoiden käsitykset pilottijakson ohjelmasisällöt onnistumiseen vaikuttaviin tekijöihin ja epäonnistumiseen vaikuttaviin tekijöihin. Kaikkien toimijoiden mielestä pilottijakson ohjelmasisällöt olivat onnistuneita, koska ne olivat arkeen liittyviä, hyvin suunniteltuja, selkeitä ja yksinkertaisia. Osan mielestä teorian ja käytännön toteutuksen saumattomuus oli onnistumiseen vaikuttava tekijä. Yhden ohjelman vetäjien mielestä onnistumiseen vaikutti se, että ohjelman käsiteltävät aiheet oli suunniteltu kiinnostavasti juuri mukana olevan perheen lapsen kehitystaso huomioiden. Ohjelman onnistumiseen vaikutti, että ohjelman vetäjällä oli tietoa lapsen ikätason mukaisesta käyttäytymisestä ja hän osasi soveltaa tietoa ohjelman vetämiseen.

”Ohjelmassa otettiin hyvin huomioon pienen lapsen kärsimättömyys ja touhumaishalu ohjelman aikana.” (N8)

Lyhyet tietoiskut tai teoriapaketit olivat hyviä keskustelu ohjelmien aloittamisessa. Silloin kun perheet osallistuivat keskusteluun ja pohtivat omaa elämäntilannetta ja vertasivat sitä ohjelman alussa pidettyyn teoria alustukseen, olivat ohjelmat toimijoiden mielestä onnistuneita. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että ohjelmasisältöjen teemat arjen hallinta, vuorovaikutuksellinen tukeminen toiminnallisista menetelmistä ja asiantuntijan vastaanotto olivat onnistuneita ja tarkoituksenmukaisia. Ohjelman onnistumiseen vaikutti kahden vastaajan (N 5, N6) mielestä Theraplayn hoivamethodien käyttäminen, jotka soveltuvat heidän mielestä erinomaisesti HyvinvointiTV:n välityksellä tapahtuvaan vuorovaikutuksen tukemiseen. Muut vastaajat eivät olleet käyttäneet metodia. (N 1,2,3,4,5,8,9,10) arvioivat toiminnallisten menetelmien käyttämisen ohjelmissa vaikuttaneen ohjelmien onnistumiseen. Niitä pidettiin helppoina toteuttaa HyvinvointiTV:ssä.

Ohjelmien koettiin epäonnistuvan, koska ohjelman vetäjät eivät olleet osanneet varautua yllättäviin tilanteisiin, joita esiintyi ohjelman aikana ja nämä yllättävät tilanteet vaikuttivat ohjelman käsikirjoituksessa pysymisessä. Yllättäviä tilanteita saattoi tulla esimerkiksi lapsen taholta. Lapsi saattoi turhautua ja äidit keskittyivät lapsen rauhoittamiseen, eikä ohjelmaa saatu vietyä käsikirjoituksen mukaan läpi. Yllättäviä tilanteita jotka vaikuttivat ohjelman epäonnistumiseen, olivat vastaajien mielestä myös, kun ohjelmaan ei tullut perheitä mukaan tai mukaan tuli vain osa perheistä. Silloin ohjelman sisältöä piti muuttaa ohjelman jo ollessa käynnissä.

”Ohjelman sisältöä ajatellen olin aikonut puhua enemmänkin isovanhemmukseen liittyvistä asioista, mutta ehkä ajatukseni menivät hieman hakoteille, kun piti ohjelman aikana muuttaa alkuun ajateltua sisältöä. Tähän vaikutti se, että kun ohjelmaani osallistui ainoastaan yksi äiti lapsensa kanssa.” (N 7)

Yhden ohjelman epäonnistumiseen vaikutti, että perheet eivät olleet tehneet etukäteen saatuja tehtäviä, joita oli suunniteltu käytettävän ohjelmassa. Vertaistuen saaminen ei onnistunut tai se oli vähäistä vastaajien mielestä ohjelmaan osallistujien vähyyden vuoksi. Useissa ohjelmissa oli mukana vain yksi äiti ja lapsi. Toiminnallisissa ohjelmissa oli usein mukana vähintään kaksi perhettä. Tekniset viat vaivasivat useita lähetyksiä. Ohjelman epäonnistumisen kokemukseen vaikutti se, että perheet eivät päässeet teknisen vian takia lähetykseen mukaan.

7.3 HTV:n käyttö työskentelyn välineenä lastensuojelun avoperhetyössä

Toisessa osiossa tarkastellaan miten vuorovaikutus toimi HTV:n kautta perheiden kanssa työskentelyssä ja miten se soveltui yksilö- ja ryhmätason työskentelyyn ja miten eri työskentelymenetelmät toimivat laitteen avulla. He kuvasivat vuorovaikutuksen laatua ja sen merkitystä perheen auttamisessa ja kaikki perheiden kanssa työskennelleet kuvasivat, että työskentelystä oli ollut jonkinasteista hyötyä perheille. Perheen äidit olivat saaneet hyötyä vetäjien antaman keskustelutuen muodossa. Keskusteluissa äidit olivat saaneet huojentaa mieltään ja keskustelut olivat vahvistaneet hänen omia ajatuksia lapsen kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä. Laitteen kautta tapahtuvan työskentelyn lisäksi nähtiin hyvänä perheiden tapaamista myös kasvokkain. Kasvokkain tapahtuvan työskentelyn oletettiin lisäävän sitoutumista työskentelyyn.

” Pitäisi myös miettiä yksittäisiä vastaanottotilanteita kuten myös mahdollisesti projektityöntekijän kotikäyntejä.” (N 9)

Ohjelmissa mukana olleista toimijoista viisi (N1, N3, N4, N5 ja N8) pohti havaintoja, joita oli tehnyt ohjelman aikana äidin ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta. He olivat huomioineet lapsen käyttäytymiseen liittyviä asioita kuten levotonta liikehtimistä ohjelman aikana ja äidin reagointia tilanteeseen. Vastajaat pohtivat miten olivat huomanneet, että vaikka lapsi kiipeilee sohvan selkänojalla ja pöydällä, ei äiti rajoittanut lasta. Kaksi vastaajaa (N 5, N 8) oli ja havainnut äidin ja lapsen vuorovaikutuksessa heikon katsekontaktin ja pohtivat johdusto se siitä, että äiti automaattisesti katsoo tv ruutua ja seuraa mitä ohjelman vetäjät tekevät eivätkä keskisty lapsen liikehdintään.

”- - et jotenkin katotaan lapsesta sivuun - -”(N4)

”- -ehkä sitä katsoo vaistomaisesti sitä ruutua, eikä lasta (N8)

Vuorovaikutusta laitteen avulla ei pidetty yhtä luonnollisena kuin keskustelua samassa tilassa. Keskustelua laitteen avulla pidettiin hankalana äänen viiveen takia. Ongelmaa yritettiin ratkaista ohjelmien aikana puheenvuorojen tarkalla jakamisella. Osan mielestä viive vaikutti myös ilmeiden ja eleiden vääristymiseen ja tällä oli vaikutusta vuorovaikutuksen laatuun. Vuorovaikutuksen laatua heikensi osan mielestä se että perheet näkivät ohjelman vetäjät pieniltä ruuduilta.

”- - olin aika teennäinen ja jäykkä. Olin jossain toisenlaisessa roolissa kuin mitä oletan että asiakas voisi hyötyä siitä vuorovaikutuksesta jotain. En ollut ihan kotonani siinä. Kun mä halusin viestittää jollakin muulla kuin puheella, niin nostin katseen kameraan ja tein sellasen hymyirivistyksen et se näkyis niille niiden pieniin ruutuihin. Halusin viestittää, että mä ymmärrän.” (N2)

Kaikkien mielestä HyvinvointiTV tekniikkaa voi käyttää sekä yksilö ja ryhmätason työskentelyssä. Osa vastaajista piti laitteen soveltuvuutta yksilötason työskentelyssä parempana. Yksi vastaaja (N8) piti laitteen etuna verrattuna puhelimesta tapahtuvaan neuvontaan kuvayhteyden tuomaa lisäarvoa.

”Musta se on tosi hyvä jos on niitä puhelinvastaanottoaikoja, okei sä kuulet sen äänen, mutta sä voit myös filmata, mut kun tässä on tää kuvayhteys, niin on tosi hyvä että näkee miltä se ihminen oikeesti näyttää ja pikkusen pääsee kurkistamaan sinne kotiinkin, että miltä se koti näyttää.” (N 8)

Ohjelmissa käytettiin arjen ja vanhemmuuden tukemiseen liittyviä työmenetelmiä, jotka olivat puheeseen perustuvia tai toiminnallisia. Kaikkien mielestä puheeseen perustuvat menetelmät sopivat hyvin HyvinvointiTV:ssä työskentelyyn kun keskustelemassa on kaksi aikuista. Kun ohjelmassa oli mukana lapsia, oli äidin vaikea keskittyä keskustelun kulkuun ohjelman vetäjien kanssa. Lapsi vei äidin huomion ja äidin ja ohjaajien keskustelu ei ollut niin intensiivistä kuin ohjelman vetäjät olisivat toivoneet. Ohjelman vetäjät huomioivat lapset eri tavoilla esimerkiksi vilkuttamalla heille tai äänensävyjä lasta kiinnostavaksi muuttamalla.

”Äidin oli vaikea keskittyä, koska lapsi vei äidin huomiota ja oli edettävä lapsen ehdoilla. (N3)

Toimijat kuvasivat, että laitetyöskentely sopi hyvin tiedonvälitykseen ja neuvontaan. Ohjelmissa käytettiin toiminnallisia menetelmiä, kuten vauvajumppaa, vauvahierontaa, loruja ja laululeikkejä. Kaikkien vastaajien mielestä toiminnalliset osuudet toimivat laitteen välityksellä hyvin ja olivat helposti toteutettavissa. Keskusteluihin painottuvassa ohjelmaosuudessa korostuneet viiveen aiheuttamat haitat eivät häirinneet toiminnallisissa tuokioissa.

HyvinvointiTV laitteen käyttöä tulevaisuuden menetelmänä toimijat kuvasivat, että sen avulla on mahdollista työskennellä monipuolisemmin ja nopeammin lastensuojelu perheiden kanssa tilanteissa kun perhe tarvitsee nopeasti apua. Yhden vastaajan (N1) mielestä HyvinvointiTV:n kautta työskentely oli asiakasta kunnioittavaa, koska heillä oli oikeus itse päättää tuleeko ohjelmaan mukaan.

” Mä näen että tämä on asiakasta kunnioittavaa, se voi itse päättää laitanko sen tv:n päälle vai enkö ja päästänkö sen perhetyöntekijän tai sosiaalityöntekijän kotiin. Se on helppo tapa, sun ei tarvii lähteä sinne toimistoon vaan voi turvallisesti sen hoitaa siitä kotimiljööstä. Siinä on paljon vahvuuksia.” (N1)

Hyvinvointi TV:tä kannattaa vastaajien (N 1,2,3,4,5,8) mielestä edelleen kehittää ja sen käytössä nähtiin rajattomiakin mahdollisuuksia lastensuojeluperheiden kanssa työskentelyssä. Se nähtiin soveltuvan monipuolisesti perhetyöskentelyn ennaltaehkäisevän, akuuttivaiheen ja jälkihuollon vaiheisiin. Yhden vastaajan(N 4) oma suhtautuminen HyvinvointiTV työskentelyyn muuttui positiivisemmaksi, kun oli henkilökohtaisesti nähnyt laitteen toimivan käytännössä. Työskentelyä kuvattiin myös helpoksi. Osa toimijoista oli sitä mieltä, että HyvinvointiTV tyyppinen työskentely tulee yleistymään tulevaisuudessa koska lastensuojelupalveluihin tarvitaan taloudellista säästöä tuovia ratkaisuja.

”Näen laitteen mahdollisuudet siinä, että perhe pystyy ottamaan silloin kun niillä on hätä yhteyden työntekijöihin. Että se toimis sellasena nopeena yhteydenoton välineenä.” (N 2)

7.4 Kehittämisehdotuksia

Kolmannessa osiossa tarkastellaan ryhmähaastattelusta nousseita kehittämisehdotuksia, jotka koskevat kohderyhmää ja ohjelmasisältöjen tuottamista. Osa vastaajista kuvasi, että perheiden valintaan tulisi kiinnittää tulevissa hankkeissa enemmän huomiota. Perheiden sitoutuminen lähetyksissä mukana olemiseen vaihteli eri ohjelmissa. Mukana olevilta perheiltä oli kysytty ohjelmansisällöistä toiveita. Siitä huolimatta vastaajista osan mielestä ohjelmien tarkempi kohdistaminen voisi olla mielekästä.

”Mehän kysyttiin vanhemmilta usein eli kolme kertaa ”miltä tuntuu tää aihe” ja yks äiti vastas, että jos tää tilanne ois ollut vuos sitten, niin se ois ollut meille ajankohtainen, mut nyt se ei tunnu sillä tavalla ajankohtaiselta.(N 4)

Vastaajien mielestä keskusteluun perustuvissa ohjelmissa olisi voinut olla mukana toiminnallisia elementtejä. Toiminnallisten elementtien lisäämisellä olisi saatu esimerkiksi lasten mielenkiinto säilymään paremmin. Ohjelmia oli vetämässä yhdeksän ihmistä ja osa vastaajista piti ohjelmassa mukanaolevien toimijoiden vaihtumisesta haastavana perheille. Ohjelma-ajan pituus oli kaikkien mielestä sopiva toiminnallisissa, joissa tehtiin yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa. Arjenhallinta teemat olivat vastaajien mielestä laajat ja olisivat osan mielestä voineet olla kestoiltaan pitempiä. Osa vastaajista (N 1, N 3, N 5) oli sitä mieltä, että luottamus ja varmuus omaan työskentelyyn olisi tullut useamman mukana olo kerran jälkeen. Myös perheen kokema luottamuksen tunne olisi vaatinut useampia ohjelmakertoja.

”Mä olin 6 tai 7 lähetyksessä mukana ja mulle tuli loppumetreillä tunne, etten haluu lopettaa, asiakkaat tunsivat mut ja mä tunsin ne, tuntuu et vasta nyt pääsee asiaan.” (N 5)

8 Pohdintaa

Toimijoiden käsitykset pilottihankkeen ohjelmansisällöistä olivat hyvin yhdenmukaisia. Onnistumiseen ja epäonnistumiseen vaikuttavat tekijät olivat melko yhdensuuntaisia kaikilla vastaajilla. Teemoja arjen hallinta, vuorovaikutuksellinen tukeminen toiminnallisilla menetelmin ja asiantuntijan vastaanotto, pidettiin tarkoituksenmukaisina ja niiden kaikkien mukana oloinen ohjelmissa koettiin onnistuneiksi. Erityisen onnistuneeksi ja toimivaksi kaikki vastaajat totesivat vuorovaikutuksellisen tukemisen toiminnallisilla menetelmin ohjelmat. Olisiko niin, että on helpompaa lähteä mukaan hauskaan ja ohjattuun leikkiin lapsen kanssa, kuin keskustella vieraan opiskelijan kanssa esimerkiksi oman lapsen ongelmista. Siinä samalla ehkä pohditaan ongelmien syitä syvemminkin.

HyvinvointiTV:ssä on mahdollista työskennellä yksilö- ja ryhmätasolla ja toiminnallisissa osuuksissa ryhmien kanssa työskentely koettiin onnistuneimmaksi. Toiminnallisissa ohjelmissa työnjako oli ehkä selvempää, jolloin ohjaaja ohjasi ja perhe keskittyi tekemään ohjaajan perässä samat liikkeet. Toiminnallisessa osuudessa lapsi oli vahvasti myös tekemisen kohde ja lapsen mielenkiinto säilyi paremmin. Ohjelmasisältöjen suunnittelussa voisi kiinnittää huomiota siihen, että toiminnallisia elementtejä olisi kaikissa ohjelmissa ja erityisesti niissä, missä on lapsia mukana. Keskusteluihin perustuvissa ohjelmissa ohjelma-aika voisi olla pidempi. Puoli tuntia koettiin liian lyhyeksi ajaksi, jossa ei kerinnyt riittävästi tutustumaan vetäjiin ja lämpenemään aiheelle. Juuri tähän lämmittelyyn voisi toiminnallisia osuuksia käyttää. Puheeseen perustuvissa arjenhallinta ohjelmissa koettiin ryhmätyöskentely osittain ongelmallisena. Arjenhallinta ohjelmat sisälsivät paljon informaatiota, joka olisi vaatinut keskittymistä käsiteltävään aiheeseen. Kun ohjelmissa oli mukana lapsia ja muita perheitä, oli perheiden ehkä vaikeampi keskittyä kuulemaan opiskelijoiden tekemiä informatiivisia alustuksia. Asiantuntijanvastaanottoa pidettiin onnistuneena ja osallistumisaktiivisuus olikin korkea niissä. Keskusteleminen oli helppoa kun paikalla olivat vain hanketyöntekijä ja yksi perhe ja usein perheen äiti. Rauhallinen ympäristö, missä ei ollut häiriötekijöitä eikä yllättäviä keskeytyksiä vaikutti todennäköisesti ohjelmien onnistumiseen.

Vastaajien mielestä perheille oli ollut hyötyä olla mukana ohjelmissa. Arjenhallinta ohjelmissa jaettua tietoa vanhemmuudesta ja isovanhemmuudesta, arjen rullaavuudesta, unesta ja ravinnosta sekä lapsen kehityksestä ja lapsen ja vanhemman välisestä kiintymyssuhteesta, oli toimijoiden mukaan perheille hyötyä. Asiantuntija vastaanottojen ja arjen hallinnan keskivi-

kon ohjelmissa keskustelut olivat auttaneet äitiä huojentamaan mieltä ja he olivat saaneet keskusteluista myös tukea omaan kasvatustyöhön.

Epäonnistumiseen arjen hallinta ohjelmissa vaikutti että perheet eivät olleet etukäteen tehneet tehtäviä, jotka perustuivat viikko- ohjelmamenetelmään ja vuorokausikello menetelmään eikä ollut mahdollista saada tietoa niiden käyttämisestä HyvinvointiTV:ssä. Ohjelmasisältöjen epäonnistumista koettiin yllättävissä tilanteissa, joihin ei etukäteen osattu varautua. Tällaisia tilanteita olivat lapsen kyllästyminen ja lähteminen liikkeelle TV vastaanottimen luota niin, ettei äiti kyennyt enää seuramaan ohjelmaa ja osallistumaan keskusteluun kunnolla. Äiti joutui menemään lapsen perään ja ohjelman vetäjien ajatus keskeytyi ja heidän mielestä myös äidin keskittymiskykyyn tällä oli vaikutusta. Yllättäviä tilanteita oli jos perhe ei tullut mukaan lähetykseen yhteydenotossa ilmenneiden teknisten vikojen tai jonkun muun syyn takia. Tuolloin jouduttiin vaihtamaan lennossa ohjelmien sisältöä ja ohjelmalle asetetut tavoitteet eivät toteutuneet. Koettiin epämiellyttäväksi, kun ei tiennyt kuka tulee ohjelmaan mukaan vai tuleeko ylipäänsä ketään ja kuinka paljon joutui improvisoimaan ohjelmassa. Myös se että joku tuli kesken lähetyksen mukaan, vaikutti ohjelman käsikirjoituksessa pysymisessä.

Kaikille opiskelijoille HyvinvointiTV:n kautta työskentely oli uutta ja osan vastaajien mielestä vasta muutaman kerran jälkeen olo kameran edessä alkoi tuntua luonnolliselta. Opiskelijat pohtivat miten viestittää erilaisia tunteita kameran kautta perheille kun puhessa ja liikkeessä oli viivettä ja perheet näkivät toimijat pieniltä epäselviltä kuvaruuduilta. He kertoivat käyttäneen verbaalisen viestinnän lisäksi non-verbaalista viestintää kuten liioiteltuja ilmeitä ja erilaisia eleitä viestittääkseen että kuuntelee ja ymmärtää. Eleitä ja ja vilkkuksia käytettiin lapsien huomion kiinnittämisessä ja aikuisille pään nyökyttelyä. Osa toimijoista koki, että laitteen avulla oli helppo tehdä erilaisia havaintoja lapsen ja äidin välisestä vuorovaikutuksesta. Toimijat olivat havainneet miten äiti reagoi eri tilanteissa lapsen käyttäytymiseen sekä tehneet havaintoja äidin ja lapsen vuorovaikutuksen määrästä ja pohtivat äidin ja lapsen katsekontaktin laatua ohjelman aikana.

Kaikki vastaajat kokivat, että jonkinlainen tulevaisuuden menetelmä HyvinvointiTV voi olla myös lastensuojeluperheiden parissa työskentelyssä. Työskentelyä pidettiin mahdollisena kriisi- ja ennaltaehkäisyssä. Se nähtiin tulevaisuuden menetelmänä, koska sosiaali- ja terveys alalla yleisesti esiintyvä henkilöstön saannin vaikeus ajaa käyttämään HyvinvointiTV:n tyyppistä palvelua. Sillä nähtiin olevan myös monipuolisemmat mahdollisuudet auttaa lastensuojeluperheitä kuin perinteisellä auttamistavalla ja tuovan lisäarvoa tämän asiakasryhmän kanssa työskentelyyn.

Vastaajien mielestä mukana olevien perheiden motivaatio ei ollut paras mahdollinen. Onkin syytä pohtia, miten valitaan tämäntyyppiseen toimintaan perheet mukaan. On tärkeä pohtia

kestävätkö he erilaisia häiriöitä, mitä HyvinvointiTV laitteen avulla työskentely tuo tullessaan. Perheiden valinnassa tulisi myös miettiä ovatko perheet siinä elämänvaiheessa, että ohjelmien sisällöt vastaavat heidän tarpeita ja saavatko he työskentelystä riittävästi tukea omaan arkeensa. Perheiltä olisi hyvä vähän ennen ohjelman lähetyksiä tiedustella tarkempia toiveita sisällöistä ja käydä keskustelua heidän juuri sen hetkisestä tilanteesta. Nyt perheiltä oli kysytty ohjelmatoiveita monta kuukautta ennen ohjelmaa ja perheiden elämäntilanteet olivat muuttuneet lähtötilanteesta. HyvinvointiTV:n kautta tapahtuvan tapaamisen lisäksi olisi ollut hyvä olla myös henkilökohtaisia tapaamisia ja kotikäyntejä, joilla olisi mahdollista motivoita perheitä paremmin tulemaan mukaan lähetyksiin.

Kun ohjelmia vetää monta opiskelijaa, on tärkeä kiinnittää huomiota vetäjien vaihtumiseen ja pohtia miten välttään puhumasta samoja asioita samoille perheille kerta toisensa jälkeen. Yhtenä ehdotuksen voisi olla, että jokainen ohjelman vetäjä tietää toistensa ohjelmien sisällöt ja tavoitteet ja pystyy huomioimaan mitä tietoa perhe on saanut jo edellisistä ohjelmista ja samalla on mahdollista kysyä, että haluaisivatko perheet palata toisen ryhmän aihe alueeseen ja jäikö jotain käsittelemättä, mitä perheet haluaisivat käsitellä.

Hankkeen prosessimaisuus mahdollistaa sen, että opinnäytetyön tuloksia on mahdollista hyödyntää tulevaisuudessa Lastensuojelun HyvinvointiTV hankkeen yhteydessä. Opinnäytetyön avulla on mahdollista lisätä tietoa, mitä tarvitaan uusien ohjelmien sisällönsuunnittelussa. Opinnäytetyöstä saatavia tuloksia on mahdollista hyödyntää myös HyvinvointiTV -välineen kehittämistyössä paremmin lastensuojeluperheitä palvelevaksi. Näin opinnäytetyö voi tuoda lisätietoa sosiaali- ja terveysalalla esiintyvään melko uuteen käsitteeseen nimeltä hyvinvointiteknologia. Suhonen ym.(2007, 21, 28) toteavat, että teknisiä laitteita kehitetään yhä kiihtyvällä vauhdilla ja laitteet tulevat lisääntymään ihmisten kotona, hoito- ja hoivalaitoksissa sekä kaikkialla toimintaympäristössämme. Heidän näkemyksensä mukaan sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa on tärkeää huomioida, että opiskelijat saavat olla mukana kehittämässä kiihtyvää vauhtia teknistyviä ratkaisuja palveluprosesseissa.

9 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Heikkinen ym. (2006, 163 - 166) toteavat tutkimustyön tärkeimpien kysymysten liittyvän tutkimustulosten luotettavuuteen ja todenperäisyyteen. ”Tietoteorian olennainen kysymys on, miten tietoa voidaan saavuttaa tai millä perusteella tieto on totta” Toimintatutkimuksessa tiedon varmistamista voidaan hakea pragmatismista, jolloin totuus on onnistunutta käytäntöä. Onnistunutta käytäntöä on arvioitu, muutenhan emme tietäisi, että se on onnistunutta. Tutkimustulokset saadaan selkeämmiksi ja lukijoille ymmärrettävämmäksi, kun aineiston kokoomisesta on tarkka selvitys olemassa. Selvitys tarkoittaa tietoa missä ja miten tutkimus on tehty, miten aineisto on analysoitu ja miten tuloksiin ja johtopäätöksiin on tultu. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135 - 138)

Eskola ym. (1999, 211) toteavat tutkimuksen laadun varmentamisesta, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa voi kulkea edestakaisin aineiston analyysin, tehtyjen tulkintojen ja tutkimustekstin välillä. Lähtökohta kvalitatiivisessa tutkimuksessa on näkökulma, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline ja silloin luotettavuuden kriteeri on tutkija itse. Luin reflektiokaavakkeita heti ohjelmien jälkeen ja palasin niihin vielä kun olin tehnyt teemahaastattelun. Tutkimusaineiston laadukkuutta ja luotettavuutta voidaan varmistaa esimerkiksi sillä, että haastattelu litteroidaan välittömästi haastattelun jälkeen (Hirsjärvi ym. 2000, 185). Suoritin haastattelun viikolla 23. Teemahaastattelun tarkoitus oli turvata, että saan riittävästi materiaalia tutkimuskysymyksiin. Käytin haastattelussa nauhuria, jonka toimivuuden varmistin ennen haastattelutilaisuutta. Haastattelu pidettiin paikassa, minne kaikkien oli helppo tulla ja huone oli rauhallinen, eikä haastattelun aikana ilmennyt mitään ongelmia. Haastattelujen purkaminen nauhalta onnistui myös hyvin ja purkamisessa kirjoitin hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen totuudenmukaisesti haastateltavien puhetta. Haastattelu onnistui hyvin ja sen avulla sain riittävästi toimijoiden kokemuksia kuuluviin. Hirsjärvi & Hurme(2000, 12) toteaa, että haastatteluun liittyy eettisiä ratkaisuja ja monia ongelmia, koska tietojen, käsitysten, uskomusten, arvojen ja merkitysten tutkiminen on usein ongelmallista. Haastattelu on konteksti- ja tilannesidonnaista ja tuloksiin sisältyy aina tulkintaa. Litteroinnin jälkeen hävitin tutkimusta varten nauhoitetun haastattelumateriaalin. Koulun työasemalla olevien reflektioikaavakkeiden hävittämisestä huolehtii oppilaitos.

Noudatan toiminnassani Laurean tutkimuseettisiä ohjeita, jotka kehottavat toimimaan hyvän tieteellisen käytännön mukaan. Hyvä tieteellinen käytäntö sen mukaan tarkoittaa, että tiedonhankinnassa tulee toimia eettisesti ja käyttää muiden tutkijoiden tietoja ilmoittamalla lähdeviittaukset selkeästi sekä olla esittämättä heidän ajatuksia ominaan. Tutkimuksen tulokset tulee raportoida asianmukaisella tavalla, niitä keksimättä tai sepittämättä tuloksia sekä olla käyttämättä toisten tutkimustekstiä kuin omaansa. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa, että toimii tutkittavia kohtaan eettisesti vaitiolovelvoitteita noudattaen. Valmiissa tutkimuksessa ei ole tutkittavien nimiä tai tietoja millä heidät voidaan tunnistaa. Tutkittavien edun tulee mennä tutkimuksen edelle haastattelutilanteessa. (Laurea kotisivut.) Kerään opinnäytetyössäni tietoa reflektiokaavakkeiden avulla, johon tutkittavat kirjoittavat nimensä. Olen koodannut kaikki vastaajat, jotta heitä ei tässä opinnäytetyössä tunnisteta. Reflektiokaavakkeissa käsitellään asiakasperheitä nimettöminä ja näin ollen on varmistettu heidän anonymiteettisuojansa. Tutkittavilla on ollut mahdollisuus tutustua opinnäytetyön suunnitelmaan ja saada kaikki tarvittava tieto tutkimuksesta, johon ovat osallistuneet.

Lähteet

Ahtiainen, M & Auranne, K. Hyvinvointiteknologian määrittely ja yleisesittely. 2007. Teoksessa. L. Suhonen & T. Siikanen (toim.), Hyvinvointiteknologia sosiaali- ja terveysalalla - hyöty vai haitta? Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja c Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 26.

Bardy, M., Salmi, M., Heino, T. 2001. Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000 -luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes - raportteja 263. Helsinki: Stakes.

Brun C. 2008: Human Technology. A Pioneer project about psychiatric disabilities.
<http://www.hi.se/global/pdf/2003/03352-pdf.pdf> Luettu 16.9.2008

Eskola, J & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Heikkinen, H., Rovio, E., Syrjälä, L(toim.) 2006. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Kansanvalistusseura: Helsinki.

Hietala, N., Lehtilä, M., Mäkelä, P. & Tanskanen, P.2008. Hyvinvointi-Tv Laurea- Ammattikorkeakoulun ja Espoon kaupungin lastensuojeluhankkeena. Hankeraportti. Julkaisematon lähde.

Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Suomen Kuntaliitto. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Helsinki: Kuntaliitto.

Hietanen, T., Honka, J., Jonkari, L & Viippola, M. 2008. HyvinvointiTV ohjelmien toteutus. Hankeraportti. Julkaisematon lähde.

Hiltunen, P. Hyvinvointiteknologia kiinnostaa kuntatilaaajaa. Teoksessa: L. Suhonen & T. Siikanen (toim.) 2007. Hyvinvointiteknologia sosiaali- ja terveysalalla - hyöty vai haitta. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja c Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut osa 26.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Horelli, L. & Wallin, S. (toim.) 2006. Arjen ajan hallintaa. Kokemuksia suomalaisesta aika-suunnittelusta. Helsingin kaupungin tietokeskus 2006 tutkimuksia. Helsingin kaupungin hankintakeskus.

Hyvinvointi TV internetsivut. <http://kotiin.laurea.fi/hyvinvointitv.php> Luettu 20.4.2008

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

Kaikko, K. 2007. Lastensuojelun avoperhetyön kuntoutumista tukevat elementit. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Lisensiaatintyö.
http://www.sosnet.fi/includes/file_download.asp?deptid=16345&fileid=6386&file=20050614082401.pdf&pdf=1 Luettu 13.5.2008

Korhonen, A. & Sukula, S. 2004. Vauva-perhetyö. Juva: PS-kustannus.

Kotiin -hankkeen kotisivut. Luettu 9.12.2008. <http://kotiin.laurea.fi/hyvinvointitv.php>

Lastensuojelu hankeideointi Syksy 2007. Hankesuunnittelu raportti. Laurea Otaniemi. Julkaisematon lähde.

Lastensuojelulaki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Luettu 4.9.2008.

Laurean kotisivut 2008
http://www.laurea.fi/net/fi/02_Opiskelu/01_Opiskelu_Laureassa/04_Eettinen_toimikunta/01_Eettiset_ohjeet/index.jsp Luettu 22.4.2008

Lemola, T. 2000. Näkökulmia teknologiaan. Helsinki: Gaudeamus.

Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Gaudeamus Kirja Oy Yliopistokustannus University Press Finland. Helsinki: Gaudeamus.

Stakes tilastotiedote 13/2007.
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2007/Tt13_07.pdf Luettu 15.9.2008

Suhonen, L, Ahtiainen, M. & Siikanen, T. Hyvinvointitekniikka sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa 2007. Teoksessa: Suhonen, L & Siikanen, T. (toim.) Hyvinvointitekniikka sosiaali- ja terveysalalla - hyöty vai haitta. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja c Artikkelikoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut osa 26. Tampereen yliopistopaino.

Suomen Theraplay-yhdistyksen kotisivut. Mitä on theraplay? <http://www.theraplay.fi/> Luettu 23.12.2008

Taskinen, S. 2007. Lastensuojelulain soveltamisopas. Helsinki: Stakes

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Uusimäki, M. 2005. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa M, Reijonen (toim.), Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus.

Videra Virtual Care kotisivut. Luettu 9.12.2008.

<http://www.videravirtualcare.com/pages/sivut/fi/bull-virtual-care.php>

Vilen, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Werner Söderström Osakeyhtiö.

Liitteet

Liite 1 Ohjelmat

Ohjelma kerta	Viikonpäivä	Ohjelman päivämäärä	Ohjelman kellonaika	Ohjelman teema	Ohjelman nimi
1	keskiviikko	16.4	10.10 - 10.45	ARH	Tullaan tutuksi
2	perjantai	18.4	10.15 - 10.30	VT	Laululeikkejä
3	maanantai	21.4	09.00 - 09.30 10.00 - 10.30 11.00 - 11.30	AS	Henkilökohtainen vastaanotto
4	keskiviikko	23.4	10.15 - 10.45	ARH	Pikkulapsen vanhemmuus
5	perjantai	25.4	10.45 - 10.45	VT	Leikitä lastasi
6	keskiviikko	30.4	10.45 - 10.45	ARH	Rullaava arki
7	maanantai	5.5	09.00 - 09.30 10.00 - 10.30 11.00 - 11.30	AS	Henkilökohtainen vastaanotto
8	keskiviikko	7.5	10.45 - 10.45	ARH	Rullaava arki
9	perjantai	9.5	10.45 - 10.45	VT	Hoivaa lastasi
10	maanantai	12.5	09.00 - 09.30 10.00 - 10.30 11.00 - 11.30	AS	Henkilökohtainen vastaanotto
11	keskiviikko	14.4	10.45 - 10.45	ARH	Lapsen kehitys
12	perjantai	16.5	10.45 - 10.45	VT	Jumpataan
13	maanantai	19.5	09.00 - 09.30 10.00 - 10.30 11.00 - 11.30	AS	Henkilökohtainen vastaanotto
14	keskiviikko	21.5	10.45 - 10.45	ARH	Elämän etappeja - lapsen ja vanhemman kiintymyssuhde
15	perjantai	23.5	10.45 - 10.45	VT	Jumpataan ja venytellään
16	maanantai	26.5	09.00 - 09.30 10.00 - 10.30 11.00 - 11.30	AS	Henkilökohtainen vastaanotto
17	keskiviikko	28.5		ARH	Lapsen ravinto /syöminen

18	perjantai	30.5		VT	Laululeikkejä
19	maanantai	2.6	09.00 - 09.30 10.00 - 10.30 11.00 - 11.30	AS	Henkilökohtainen vastaanotto
20	tiistai	3.6	15.00 - 15.45	ARH	Isovanhemmuus
21	keskiviikko	4.6		ARH	Vauvan uni osa 1
22	torstai	5.6	15.00 - 15.45	ARH	Isovanhemmuus
23	perjantai	6.6		VT	Jumpataan ja venytellään
24	maanantai	9.6	09.00 - 09.30 10.00 - 10.30 11.00 - 11.30	AS	Henkilökohtainen vastaanotto
25	tiistai	10.6	15.00 - 15.45	ARH	Isovanhemmuus
26	keskiviikko	11.6		ARH	Vauvan uni osa 2
27	torstai	12.6	15.00 - 15.45	ARH	Isovanhemmuus
28	perjantai	13.6		VT	Vauvan uni osa 2
29	maanantai	16.6	09.00 - 09.30 10.00 - 10.30 11.00 - 11.30	AS	Henkilökohtainen vastaanotto
30		18.6	10.00 - 12.00		Yhteinen loppu tapaaminen Laureassa

Liite 2 Reflektiokaavake

(täytä ohjelman jälkeen ja palauta Optimaan reflektiolomakkeet kansioon)

1. Ohjelman päivämäärä
2. Ohjelmassa mukana olleet toimijat
3. Mukana olleet perheet ja perheenjäsenet (ei nimiä, käytä äiti, isä, lapsi)
4. Ohjelman teema (alleviivaa vaihtoehto)
 - a. Arjen hallinta
 - b. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen
 - c. Asiantuntijan vastaanotto

5. Arvioi asteikolla 0-3 alla olevat kuvaukset.

0= en osaa sanoa

1= vähän

2= Hyvin

3= Erinomaisesti

- a. Ohjelma oli tiedottava
 - b. Ohjelma oli toiminnallinen
 - c. Ohjelma auttoi perhettä
 - d. Ohjelma-aika oli sopivan pituinen
6. Miten arvioit ohjelman toteutuneen suhteessa tavoitteisiin:
 7. Tavoitteet, jotka eivät toteutuneet. Miksi eivät?
 8. Kommentoi ohjelman sisältöä
 9. Vuorovaikutus ohjelman aikana
 - a) Miten perheiden osallisuus toteutui ohjelman aikana?

- b) Miten toimijoiden osallisuus toteutui ohjelman aikana?
- c) Miten perheiden keskinäinen vertaistuki mahdollistui ohjelman aikana?
- d) Miten vastattiin perheiden kysymyksiin, avunpyyntöihin, kommentointiin?
8. Mitä yllättäviä tapahtumia ilmeni ohjelman aikana?
9. Mitä ongelmia oli ohjelman aikana (teknisiä tai muita ongelmia)?
10. Pystyttiinkö ongelmat korjaamaan ja miten?
11. Mitä vaikutusta arvioit juuri tällä lähetyksellä olleen mukana olleille asiakasperheille?
(oma subjektiivinen kokemus)
12. Mitä vaikutusta juuri tällä lähetyksellä oli sinulle?
(Jokaisen toimijan oma arvio)

Kiitos vastauksistasi!

Liite 3 Opettajien haastattelukysymykset

Selitykset:

LS HTV = Lastensuojelun Hyvinvointi TV

1 MENETELMÄ

1a. Mitä työmenetelmiä käytettiin ohjelmissa?

1b. Miten työmenetelmät sopivat mielestäsi LS HTV:ssä toteutettaviksi?

1c. Sopiiko LS HTV paremmin ryhmien kanssa työskentelyyn vai yhden perheen kanssa työskentelyyn (yksilötyö /ryhmätyön menetelmät) vai molempiin yhtä hyvin. Perustelusi:

2 TEEMA

Minkä teeman arvioit sopivan parhaiten LS HTV työskentelyssä? Myös kaikki vaihtoehdot voi valita.

2a. Arjen hallinta

2b. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen

2c. Asiantuntijan vastaanotto

Perustelut valinnallesi:

3. OHJELMASISÄLLÖT

3. Kommentoikaa ohjelmansisältöjä vapaasti:

(Kysymyksiin 4 ei opettajien vastauksia, koskee ohjelman toteuttamista)

5. TEKNIikka

5. Kommentteja laitteen toimivuudesta

6. SUBJEKTIIVINEN KOKEMUS

6. Minkälaisena näet LS HTV:n lastensuojelun avohuollossa olevien perheiden tukemisessa?

(Kysymys 7 ei opettajien vastauksia, koskee lähetyksessä mukana olleita)

Liite 4 Ryhmähaastattelukysymykset

Selitykset:

LS HTV = Lastensuojelun Hyvinvointi TV

1 MENETELMÄ

1a. Mitä menetelmiä käytettiin ohjelmissa?

1b. Miten työmenetelmät sopivat mielestäsi LS HTV:ssä toteutettaviksi?

1c. Sopiiko LS HTV paremmin ryhmien kanssa työskentelyyn vai yhden perheen kanssa työskentelyyn (yksilötyö /ryhmätyön menetelmät) vai molempiin yhtä hyvin. Perustelusi:

2 TEEMA

2. Minkä teeman arvioit sopivan parhaiten LS HTV työskentelyssä? Myös kaikki vaihtoehdot voi valita.

2a. Arjen hallinta

2b. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen

2c. Asiantuntijan vastaanotto

Perustelut valinnallesi:

Perustele myös, jos valitsit jonkun muun teeman kuin mitä olit itse toteuttamassa:

3. OHJELMASISÄLLÖT

3. Kommentoikaa ohjelmansisältöjä vapaasti:

4. VUOROVAIKUTUS

4a. Kuvaile perheiden välistä vuorovaikutusta ohjelman aikana.

4b. Kuvaile itsesi ja perheiden välistä vuorovaikutusta ohjelman aikana.

5. TEKNIikka

5. Kommentteja laitteen toimivuudesta

6. SUBJEKTIIVINEN KOKEMUS

6. Minkälaisena näet LS HTV:n lastensuojelun avohuollossa olevien perheiden tukemisessa?

7. EETTISYYS

7. Mitä eettisiä pohdintoja huomasit tekeväsi ennen ohjelmaa tai sen jälkeen?

Liite 5 Luokat

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
<p>”Ohjelmasisällöt ovat onnistuneita, koska ovat olleet arkeen liittyviä - -” ”- - ja riittävän yksinkertaisia ja selkeitä.” ”Upeita ohjelmatoteutuksia, erityisen hyvin suunniteltua - -” ”- - ja suunnitelmaa mietittiin/yhdistettiin myös teoriaan todella hyvin - -” ”- - ohjelman kulku näytti ja kuulosti tosi hyvältä. - - olivat perehtyneet hyvin aiheeseen</p> <p>”Tavoitteena oli saada perheet osallistumaan ja keskustelemaan, missä onnistuimme hyvin.”</p> <p>” Siihen vaikutti varmaan se, että hänen lapsi oli sopivan ikäinen suhteessa meidän kokoamaan aineistoon lapsen kehitysvaiheista.” ”Ohjelmassa otettiin hyvin huomioon pienen lapsen kärsimättömyys ja touhuamishalu ohjelman aikana.”</p> <p>”Käytimme ohjelmassa Theraplayn hoivamethodja, jotka soveltuvat erinomaisesti HyvinvointiTV:n välityksellä tapahtuvaan vuorovaikutuksen tukemiseen.”</p> <p>”Ehdottomasti toiminnalliset menetelmät sopivat</p>	<p>Ohjelmasisältöjen onnistuminen</p>	<p>Onnistumiseen vaikuttavat tekijät</p>	<p>Ohjelmasisällöt</p>

<p>parhaiten käytettäväksi TV:ssä- -”</p> <p>”Keskustelujen alustamiseksi ovat lyhyet tietois- kut tai teoriapaketit hy- viä.”</p> <p>”Kaikki 3 työskentelyta- paa, koska mielestäni juuri TV tarjoaa mahdol- lisuuden työskennellä eri tavoin ja vielä intensiivi- sesti.” ”Munkin mielestä kaikki kolme teemaa oli tarkoituksenmukaisia”</p> <p>”Kaikilla on varmaan tilauksensa.”</p> <p>”Toiminnalliset—ne toi- mi. Ne oli helppoja—”</p> <p>”kyllä se puolustaa paik- kaansa toi arjenhallinta osuus- - ”</p>			
<p>”- - olin aikonut puhua enemmänkin isovan- hemmuuteen liittyvistä asioista - - piti ohjelman aikana muuttaa alkuun ajateltua sisältöä - -”</p> <p>”Olin suunnitellut alun perin ohjelmaani - - mutta koska ohjelmaani ei tullut kuin yksi äiti sekä lapsi, niin ohjelman sisältöä oli nopeasti muutettava- - ”</p> <p>”Eihän sitä tiedä kuka on linjalla, piti tavallaan sen ohjelman soveltaminen aina sille kohderyhmälle tehdä.”</p> <p>”—lapsi turhautui siinä tilanteessa ja se meni vai- keeksi—”</p> <p>”Äiti ei ollut täyttänyt kelloa ja viikko-ohjelmaa,</p>	<p>Yllättäviin tilan- teisiin varautumi- nen ohjelman ai- kana</p>	<p>Epäonnistumiseen vai- kuttavat tekijät</p>	

<p>joten sitä ei voitu käydä hänen kanssaan läpi.”</p> <p>”- - vertaistuki, et jos se siinä tavallaan oli tavoitteena, ei se mahdollistunut, kun meilläkin oli aina vain yksi perhe mukana.”</p>			
<p>Alkuperäisilmaus</p>	<p>Pelkistetty ilmaus</p>	<p>Alaluokka</p>	<p>Yläluokka</p>
<p>”Ehkä perheen äiti sai tilaisuuden keskustella vetäjien kanssa ja näin huojentaa mieltään.”</p> <p>”Äiti sai keskustelutukea ja vahvistusta omille ajatuksille.”</p> <p>”-- oletan, että asiakas voisi hyötyä siitä vuorovaikutuksesta jotain..”</p> <p>”- - kun tosta puuttu - - se läheisyys - - ei päässyt oikeen lähelle”</p>	<p>Näkemyksen saamasta tuesta</p>	<p>Vuorovaikutus</p>	<p>HTV:n käyttö työkentelyn välineenä lastensuojelun avo-perhetyössä</p>
<p>”- - mä huomasin kans tietynlaista rajattomuutta- -”</p> <p>”- - ja huomasin, ett lapsi ei viihdy kauheesti sylissä - - levottomuutta-”</p> <p>”- - ei hirveesti turvata sen lapsen - -kiipeili pöydällä- -”</p> <p>”- - et jotenkin katotaan lapsesta sivuun - -”</p> <p>”- -ehkä sitä katsoo vaimon tomaisesti sitä ruutua, eikä lasta</p>	<p>Lapsen ja äidin vuorovaikutuksen huomioiminen</p>		

<p>”Paljon helpompaa ja myös luonnollisempaa olisi käydä keskustelua, niin että on toisen kanssa samassa tilassa.”</p> <p>”Sopeutumista vaatii kuitenkin kaikilta osapuolilta tottua puheen ja liikkeen viiveisiin - -”</p> <p>”Saattaa olla, että vuorovaikutusta perheiden puolelta haittasi se, että perheet näkivät meidät pienistä ruuduista”</p> <p>”Ja tietysti kun tosta puuttuu kaikki elementit, se läheisyys, tai tuntuu, ettei oikeen päässyt niin hirveen lähelle.”</p> <p>”- - olin aika teennäinen ja jäykkä.</p> <p>”- -meidät vain pieniltä ruuduilta.”</p> <p>”Tällä kertaa yritimme jakaa puheenvuoroja päälle puhumisen välttääksemme, mutta jotenkin silti keskustelu on vaikeaa.”</p> <p>”- - tekniikka toimi, olihan sitä kerran vähän - - he koittivat keskustella keskenään, mut jostain muusta syystä se ei toiminut.”</p>	<p>Vuorovaikutuksen luonnollisuus</p>		
<p>”- - sopii mielestäni molempiin, sekä yksilötyöhön että ryhmätyöhön.”</p> <p>”täs on tää kuvayhteys, hyvä kun näkee, miltä se ihminen oikeesti näyttää ja pääset kurkistamaan miltä kotona näyttää- -”</p> <p>”Äidin oli vaikea keskit-</p>	<p>sopivuus yksilö- ja ryhmätyöhön</p> <p>Teknisen välineen hyödyt ryhmä- ja yksilötyössä</p>	<p>Yksilö- ja ryhmätason työskentely</p>	

<p>tyä, koska lapsi vei äidin huomiota ja oli edettävä lapsen ehdoilla.</p>			
<p>”- sopii tällaseen kahdenkeskiseen vuorovaikutukseen paremmin.”</p>	<p>Aikuisten keskinäinen keskustelu</p>	<p>Työskentelymenetelmät</p>	
<p>”—tiedolla oli varmaan se hyöty, että—” ”- - vastaanottotyyppisenä toimii parhaiten-”</p>	<p>tiedonvälitys</p>		
<p>”- - toiminnalliset toimitukset hyvin - -” ”musta tuntu, et vanhemmat tykkäs niistä.”</p>	<p>toiminnallisuus</p>		
<p>”- -TV mahdollistaa paljon monipuolisemman auttamistyön kuin muuten olisi ollut mahdollista.”</p>	<p>monipuolisuus</p>		
<p>”Kyl mä kans näen tän uudenlaisena työmuotona mitä kannattaa lähteä kehittämään- -”</p>	<p>kannattaa kehittää</p>	<p>Subjektiiiviset kokemukset laitteen käytöstä tulevaisuudessa</p>	
<p>”Kyl mä nään et tässä on aika rajattomatkin mahdollisuudet.”</p>	<p>Rajattomat mahdollisuudet</p>		
<p>”ennaltaehkäisyssä- - mikä ettei kriisivaiheessakin ja kotiinpaluussa.”</p>	<p>Toimivuus perhe-työskentelyn eri- vaiheissa</p>		
<p>”- - ehkä suhtaudun jatkossa positiivisemmin uusiin palvelumuotoihin, nyt on nähnyt jotain mitä ei ehkä olisi uskonut todeksi ja se jopa toimi</p>	<p>Oma suhtautuminen HyvinvointiTV työskentelyyn</p>		

<p>jollain asteella.”</p> <p>”- - tämä ei tarkoita kuitenkaan sitä, ettenkö uskoisi jollain tasolla HyvinvointiTV:een olevan tulevaisuuden menetelmä jossain muodossa.”</p> <p>”—helppo tapa, sun ei tarvii lähteä sinne toimitoon vaan voi— kotimiljööstä käsin hyvin hoitaa—”</p> <p>”kun rahat on vähissä niin tähänhän sitä sit mennään- -”</p>	<p>Työskentelyn helppous</p> <p>Säästönäkökulmat</p>		
<p>Alkuperäisilmaus</p>	<p>Pelkistetty ilmaus</p>	<p>Alaluokka</p>	<p>Muu yläluokka</p>
<p>”- -voidaan perheiden valintaa huomioida paremmin - - onko kiinnostusta tämäntyypiseen toimintaan - - sietää et laitteet ei toimi.”</p>	<p>Mukaan valittavat perheet</p>	<p>Kohderyhmä</p>	<p>Kehittämisehdotuksia</p>
<p>”Vanhemmilta vois ohjelmassa kysyä, onko tarvetta keskustella näistä ja näistä asioista, jolloin vois tarkemmin suunnata ohjelman.</p> <p>”- - jokaisen ohjelman pitää joustaa jokaisen perheen tarpeisiin.”</p>	<p>Aiheen tarkempi suuntaaminen</p>	<p>Ohjelmasisällöt ja niiden tuottaminen</p>	
<p>”- - kun oli puoli tuntia tanakkaa asiaa, et jos niihin ois yhdistänyt jotain noissa toiminnallisissa osuuksissa olleita juttuja ois ollu hyvä.”</p> <p>”Olis voinut olla samassa</p>	<p>Toiminnallisuuden lisääminen</p>		

<p>ohjelmassa sekä toiminnallisia ja asia juttuja.” ”- ns asiaohjelmien toteuttaminen kiinnostavasti, toiminnallisesti tuli selkeästi haasteeksi.”</p> <p>”Ehkä arjenhallinta keskiviikon ohjelma-aika ois voinut olla pitempi kuin puoli tuntia, ainakin perheiltä on tullut sellasta palautetta, että tavallaan kun siihen asettuu se on semmoinen pyrähdys vaan- -”</p> <p>”Onhan se perheillekin tosi haastavaa, että vetäjät vaihtuu. Sit siinä kyselään samoja asioita, et minkäs ikäinen toi lapsi on - -.”</p> <p>”Se ois vaatinut aikaa, et ois syntynyt luottamusta.” ”Viimeinen lähetys meni vasta niin, että musta tuntu että asiakkaat tykkäs ja ite tykkäs vetää ohjelmaa- -.”</p> <p>”Mä olin 6 tai 7 lähetyksessä mukana ja mulle tuli loppumetreillä tunne, etten halua lopettaa, asiakkaat tunsu mut ja mä tunsu ne, tuntu et vasta nyt pääsee asiaan.”</p>	<p>Arjenhallinta ohjelma aika pidempi</p> <p>Vetäjien vaihtumisen merkitys</p> <p>Ohjelmakertojen määrän merkitys luottamuksellisen suhteen syntymissä</p>		<p><u>Yhdistävä luokka</u> Toimijoiden kokemukset Lastensuojelun HyvinvointiTV:n ohjelmasisällöistä ja laitteen käytöstä perheiden kanssa työkentelystä sekä kehittämis ehdotukset.</p>
---	--	--	---